

Nr 55.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1949/50 till avlöningar vid de allmänna läroverken; given Stockholms slott den 18 februari 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Josef Weijne.

I propositionen föreslås i huvudsak:

- 1) inrättande av en ny 5-årig samrealskola i Blackeberg i Stockholm,
- 2) överflyttning av en 5-årig realskollinje från realskolan för gossar i Malmö till Johannes samrealskola därstädes,
- 3) upprättande av en 5-årig realskollinje vid samrealskolan i Lund och samtidig indragning av en 7-årig linje vid kommunala flickskolan därstädes,
- 4) ny avlöningsgruppering för rektorerna vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna, att gälla från den 1 juli 1949 intill utgången av juni 1955,
- 5) inrättande av följande antal nya ordinarie lärartjänster vid läroverken, nämligen 2 rektors-, 10 lektors-, 261 adjunkts- och 10 ämneslärarinnetjänster samt 10 övningslärartjänster, av vilka tjänster sammanlagt 55 tillsättas genom överflyttning av lärare från under förstatligande varande kommunala mellanskolor.

Anslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar föreslås för budgetåret 1949/50 uppfört med 59 105 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 3 223 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 18 februari 1949.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, statsråden **WIGFORSS**, **SKÖLD**,
QUENSEL, **DANIELSON**, **VOUGT**, **ZETTERBERG**, **STRÄNG**, **ERICSSON**, **MOSS-**
BERG, **WEIJNE**, **KOCK**, **ANDERSSON**.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför
härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde
huvudtiteln, punkten 166, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild
proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna till Allmänna läro-
verken: Avlöningar ett förslagsanslag av 60 000 000 kronor.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, torde jag få ånyo anmäla det-
samma.

I. Organisationsfrågor.

Framställningar om upprättande av nya statliga gymnasier. I propositionen 1947: 151 lämnades (s. 2 ff.) en redogörelse för gymnasiefrågans läge i landsorten, till vilken redogörelse torde få hänvisas. I 1948 års åttonde huvudtitel (s. 177) anmäldes vidare, att, sedan förutnämnda proposition framlagts för 1947 års riksdag, framställningar gjorts om inrättande av statliga gymnasier i Borlänge, Karlskoga, Piteå, Åmål och Ängelholm. Framställningarna rörande gymnasier i de sistnämnda två städerna utgjorde upprepningar av tidigare inkomna ansökningar. Under år 1948 ha ytterligare framställningar i samma syfte inkommit, nämligen från Värnamo, Älmhult, Söderhamn och Ljungby. *Skolöverstyrelsen* har i utlåtanden över framställningarna erinrat, att 1946 års skolkommision hade i uppdrag bland annat att utreda frågan om eventuell utvidgning av den statliga gymnasieorganisationen, varför ansökningarna syntes böra överlämnas till kommissionen för beaktande i samband med nämnda uppdrag. Beträffande Värnamo och Älmhult har överstyrelsen vidare anfört, att de där befintliga samrealskolornas lokaler icke vore tillfredsställande och att eventuella framställningar om kommunala gymnasier å dessa orter icke skulle av överstyrelsen kunna tillstyrkas, förrän samrealskolornas lokalfrågor bragts närmare en tillfredsställande lösning.

Upprättande av samrealskola i Blackeberg i Stockholm. Genom statsmakternas beslut har från och med innevarande budgetår upprättats en samrealskola i Brännkyrka. I den skrivelse från Stockholms stad, vari framställning gjordes om inrättande av sagda läroverk, anhölls även att Kungl. Maj:t ville föranstalta om sådan förstärkning av läroverksorganisationen inom de södra och västra förortsområdena, som i övrigt påkallades av huvudstadens befolkningsutveckling. I utlåtande den 10 november 1947 över framställningen framhöll överstyrelsen, efter att ha förordat upprättande av en samrealskola i Brännkyrka, att även inom de västra förorterna realskoleproblemet vore brännande och att ett starkt behov föreläge av en ny realskola i detta område för att avlasta Ängbyläroverket, som eljest snart skulle bli oformligt stort. Överstyrelsen förklarade sig emellertid icke beredd att då framlägga något konkret förslag i ämnet, men hade för avsikt att hos Stockholms stad begära ett preciserat förslag härutinnan. Sedan dylik begäran framstälts, ha *stadsfullmäktige i Stockholm* i skrivelse den 19 maj 1948 hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för upprättande senast från och med hösten 1949 av ett nytt samläroverk i Blackeberg. Framställningen har tillstyrkts av *överståthållarämbetet*.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 2 september 1948 över framställningen föreslagit, att en samrealskola med fyra 5-åriga linjer måtte successivt från och med det budgetår, då Stockholms stad ställt lämpliga lokaler till förfogande, dock tidigast budgetåret 1949/50, upprättas i Blackeberg, att en rektorstjänst i Cb 9 och tre adjunktstjänster måtte inrättas vid skolan från och med det budgetår då den börjar sin verksamhet, samt att för nämnda budgetår måtte anvisas i runt tal 72 000 kronor för ändamålet.

Överstyrelsen framhåller, att behovet av en ny realskola för avlastning av nya elementarskolan i Ångby nu framträdde med än större styrka än tidigare. Nämnda läroverk hade vid början av höstterminen 1948 987 lärjungar. Då gymnasiet ännu endast omfattade två ringar, komme läroverket att automatiskt växa under de närmaste åren till mer än 1 200 lärjungar. Läroverket skulle då bli landets största, mer än 200 lärjungar större än det närmast följande. Det vore uppenbart, att denna situation icke borde få inträda. Åtminstone två linjer av den 5-åriga realskolan borde därför flyttas från läroverket.

Överstyrelsen framhåller vidare, att även i fråga om antalet godkända inträdessökande, som icke kunnat beredas plats i klass 1⁵ i de båda statliga läroverken i Bromma, visade erfarenheterna från våren 1948 en försämring. Då avvisades nämligen 158 godkända (80 gossar och 78 flickor) mot 82 året förut. En del av de icke intagna flickorna torde vara placerade i kommunala flickskolor och en del av de avvisade torde också ha intagits i de klasser inom folkskolan, där försök med inbyggd s. k. engelsklinje pågår. Under alla omständigheter vore dock antalet avvisade godkända inträdessökande så stort, att underlag funnes för åtminstone två nya avdelningar av klass 1⁵ (maximalt 70 lärjungar). Överstyrelsen räknade därför med att det nya läroverket borde organiseras med fyra 5-åriga realskollinjer. Något behov av 4-årig realskollinje föreläge icke, då denna linje vid högre allmänna läroverket i Bromma vore mer än tillräcklig för det förefintliga behovet inom de västra förorterna.

Kostnaderna för den nya samrealskolan ha av överstyrelsen beräknats till i runt tal 72 000 kronor under första året och till i runt tal 327 000 kronor vid fullt genomförd organisation. Överstyrelsen förutsätter, att för skolans upprättande uppställas sedvanliga villkor rörande tillhandahållande av lokaler m. m. samt beviljande av ett engångsanslag å 10 000 kronor till undervisningsmateriel och bibliotek vid skolan.

Överflyttning av en 5-årig realskollinje från realskolan i Malmö till Johannes samrealskola därstädes. Vid realskolan i Malmö (endast för gossar) har genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 augusti 1948 under läsåret 1948/49 fått upprättas en femte avdelning av klass 1⁵. På grund av bristande utrymme i realskolans lokaler har denna avdelning förlagts till Johannes samrealskola i Malmö. Sistnämnda skola, som från och med budgetåret 1947/48 står under om-

bildning från kommunal mellanskola, är organiserad endast med 4-årig realskollinje.

I skrivelse den 29 oktober 1948 ha *stadsfullmäktige i Malmö* anhållit, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att en 5-årig realskollinje överflyttas från realskolan i Malmö till Johannes samrealskola på så sätt, att från och med läsåret 1949/50 en avdelning av klass 1⁵ och en av klass 2⁵ upprättas vid samrealskolan och följande år successivt följande klasser av linjen och att samtidigt den från och med innevarande läsår nyinrättade linjen vid realskolan indrages. Staden har samtidigt gjort vederbörliga åtaganden rörande tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning för den föreslagna nya linjen vid samrealskolan.

I en gemensam skrivelse till lokalstyrelserna vid ifrågavarande skolor ha *skolornas rektorer* framhållit bland annat följande.

Såvitt nu kunde bedömas kunde den från och med innevarande läsår upprättade avdelningen av klass 1⁵ vid realskolan i Malmö icke heller kommande år få lokaler i denna skolas byggnad och ännu mindre kunde plats där beredas för efterföljande avdelningar i den nu påbörjade serien. En anordning som den nuvarande med avdelningen placerad i en skolas byggnad men administrerad av en annan skola medförde stora olägenheter såväl för skolans ledning som för avdelningens lärare och lärjungar. Skolornas arbetsordningar måste delvis samordnas framförallt med avseende på specialrummens utnyttjande, vilket erbjöde stora svårigheter, så mycket mera som arbetsordningarna i sig själva vore komplicerade. Rektors tillsyn över undervisningen försvårades. Vidare kunde det ej undvikas, att vissa lärare finge undervisa i båda byggnaderna.

Skolöverstyrelsen fann i utlåtande den 29 november 1948 starka skäl tala för bifall till framställningen. Några ekonomiska konsekvenser vore, framhöll överstyrelsen, icke förknippade därmed, ej heller andra konsekvenser, som kunde inge tvekan.

Statskontoret anförde för sin del, att ett bifall till framställningen skulle, såvitt statskontoret kunde finna, innebära ett principiellt vittgående ingrepp i den bestående läroverksorganisationen i Malmö, vilket förutsatte riksdagens medverkan. Då statskontoret icke heller vore övertygat om lämpligheten att särskilt i nuvarande läge utbygga Johannes samrealskola med en 5-årig linje, ansåge sig ämbetsverket icke böra förorda bifall till framställningen.

I förnyat utlåtande den 30 december 1948 har *skolöverstyrelsen* i anledning av vad statskontoret anförut erinrat om att en organisationsändring av samma slag vidtagits, då samrealskolan i Solna från och med hösten 1944 erhöll en 5-årig realskollinje genom överflyttning från Vasa realskola i Stockholm. Liknande skäl som för denna omorganisation skulle kunna anföras för den nu ifrågavarande. Men överstyrelsen ansåge, att frågan låge ännu enklare till i detta fall. I realiteten vore nämligen organisationsändringen redan vidtagen och det gällde endast att på ett ändamålsenligt

sätt ordna sambandet mellan de båda skolorna. Det måste givetvis, framhåller överstyrelsen slutligen, vara en rationellare anordning, att de i Johannes samrealskolas lokaler läsande klassavdelningar, som hörde till Malmö realskola, organisatoriskt inordnades i den förra skolan.

Upprättande av en 5-årig realskollinje vid samrealskolan i Lund och samtidig indragning av en 7-årig linje vid kommunala flickskolan därstädes. Den kommunala flickskolan i Lund omfattar dels en 7-årig linje, som bygger på folkskolans fjärde klass, dels ock en 6-årig linje, byggande på folkskolans sjätte klass. Övergång kan ske till första ringen av 4-årigt gymnasium från klass 5⁷ respektive klass 4⁶, varvid prövning fordras i matematik och kemi. På den 7-åriga linjen finnas för närvarande dubbla avdelningar av klasserna 1⁷—5⁷. — Samrealskolan i Lund, som från och med budgetåret 1948/49 står under ombildning från kommunal mellanskola, är organiserad endast med 4-årig linje. Kommunala flickskolan och samrealskolan (kommunala mellanskolan) äro inrymda i samma byggnad och ha gemensam rektor. — Vidare må här nämnas, att katedralskolans i Lund realskola är organiserad med 5-årig linje och upplåten endast för gossar.

I skrivelse den 29 juni 1948 ha *stadsfullmäktige i Lund* anhållit, antingen att en 5-årig realskollinje för flickor upprättas vid samrealskolan i Lund och att samtidigt en av de 7-åriga flickskollinjerna indrages, eller att flickor i viss närmare angiven utsträckning få tillträde till den 5-åriga realskolan vid katedralskolan.

I en skrivelse, som tillställts stadsfullmäktige från en av fullmäktige tillsatt *kommitté för utredning angående ordnandet av det högre flickskoleväsendet i Lund*, har anförts bland annat följande.

Först har framhållits den stora brist i den nuvarande skolorganisationen i staden, som låge däruti, att ej någon 5-årig reallinje stode öppen för flickor. Detta innebure, att flickor, som inriktade sig på gymnasiestudier, måste gå ett år längre än gossar, nämligen till och med klass 5⁷ i flickskolan i stället för annars klass 4⁵ i realskolan, vilket medförde ökade utgifter icke bara för föräldrarna utan även för det allmänna. Det låge vidare en uppenbar orättvisa däri, att flickor, som ginge från kommunala flickskolans femte klass till gymnasiet, måste pröva i två ämnen, medan gossar från realskolan intoges utan prövning. Kommittén funne det därför önskvärt, att även flickorna finge tillträde till en 5-årig realskollinje. Detta kunde ske på två sätt. Det ena vore att vid samrealskolan (kommunala mellanskolan) upprätta en 5-årig linje, tillgänglig för flickor. Samtidigt skulle en av de 7-åriga flickskollinjerna indragas. Den andra utvägen vore att öppna katedralskolans realskola, nu organiserad med tre realskolavdelningar, för flickor. För att förhindra, att flickor skulle tränga ut pojkar — någon ytterligare parallellavdelning vore icke möjlig att inrätta på grund av lokal-svårigheter — skulle man tills vidare nöja sig med att endast taga in så många flickor i realskolans första klass, som motsvarade 1/3 av hela antalet intagna elever, d. v. s. 30—35 av 100—105.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

Huvudförslaget innebär, att de flickor, som avse att övergå till gymnasium, vinna ett år genom att klasserna 1⁷—5⁷ utbytas mot 1⁵—4⁵. Ett sådant utbyte medför minskat lärarbehov, vilket är av betydelse vid nuvarande lärarbrist, och minskat behov av lokaler, vilket också är önskvärt med hänsyn till skolans lokalutrymmen. Även från ekonomisk synpunkt innebär utbytet en besparing för det allmänna. Då staten icke betalar lärarlönerna vid de högre kommunala skolorna helt, blir det för staten en mindre utgiftsökning. Besparingen kommer alltså kommunen till del.

Några invändningar mot den föreslagna omorganisationen synas icke kunna göras.

Överstyrelsen anser sig dock icke kunna tillstyrka, att ifrågavarande linje vid samrealskolan skall förbehållas flickor, såsom föreslagits.

Även det alternativa förslaget synes vara acceptabelt. Dock är det avgjort mindre lämpligt än huvudförslaget med hänsyn till katedralskolans lokalutrymmen.

Överstyrelsen har i anslutning härtill tillstyrkt, att en 5-årig realskollinje upprättas vid samrealskolan i Lund och att samtidigt en av de 7-åriga linjerna vid kommunala flickskolan i Lund indrages. Organisationsändringen borde successivt ske med en klass om året, börjande med 1⁵ respektive 1⁷ från och med läsåret 1949/50. Såsom villkor för organisationsförändringen borde föreskrivas, att Lunds stad åtager sig att för den nya realskollinjen tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning. Sedvanligt villkor angående rektors och vaktmästarpersonalens bostäder hade kommunen redan åtagit sig i samband med samrealskolans upprättande.

Beräkning av antalet klassavdelningar m. m. Antalet lärjungar och klassavdelningar vid de allmänna läroverken för nästa läsår beräknas av *skolöverstyrelsen* på sätt framgår av följande tabell, varvid hänsyn endast tagits till sådana organisatoriska förändringar, som förmedlas av det fortgående förstatligandet av kommunala mellanskolor:

	Lärjungar			Klassavdelningar		
	i nybörjaravdelningar		Totalt antal	nybörjaravdelningar		Totalt antal
	realskolan	gymnasiet		realskolan	gymnasiet	
Lsåret 1948/49	18 507	4 458	73 747	572	187	2 782
Ökning 1949/50:						
a) Läroverk utom de kommunala mellanskolor, som beräknas komma under förstatligande från och med 1949/50	923	222	5 503	22	7	166
b) Kommunala mellanskolor, som beräknas komma under förstatligande från och med 1949/50	40	—	40	2	—	2
Summa	19 470	4 680	79 290	596	194	2 950

Överstyrelsen har alltså beräknat det totala antalet klassavdelningar nästa läsår till 2 950, innebärande en ökning med 168 avdelningar. Tages hänsyn även till den föreslagna samrealskolan i Blackeberg samt den förordade 5-åriga linjen vid samrealskolan i Lund, ökas dessa siffror med 3 till 2 953 respektive 171 avdelningar.

Genom beslut den 4 juni 1948 har Kungl. Maj:t föreskrivit, *dels* att intagning av elever i första kretsen, ringen eller klassen vid följande läroverkslinjer icke finge äga rum, därest icke Kungl. Maj:t efter särskild framställning så medgäve, nämligen de treåriga latinlinjerna vid högre allmänna läroverken i Halmstad, Karlskrona, Kristianstad och Västerås, högre allmänna läroverken för gossar i Malmö samt å Norrmalm och å Södermalm i Stockholm ävensom karolinska högre allmänna läroverket i Örebro, lyceilinjén vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö samt den fyraåriga realskollinjen vid samrealskolan i Trelleborg, *dels ock* att vid högre allmänna läroverken i Kristinehamn och Strängnäs intagning av elever i första ringen av det fyraåriga latingymnasiet finge ske först vid ett lärjungeantal av minst 8, såvida ej Kungl. Maj:t efter särskild framställning annorlunda bestämde.

Genom beslut den 9 juli 1948 har därefter Kungl. Maj:t medgivit återupptagande av verksamheten vid den treåriga latinlinjen i Halmstad. Beträffande latinlinjerna i Kristinehamn och Strängnäs framhåller överstyrelsen, att linjerna detta år med ett antal inträdessökande av 12 å vardera linjen uppfyllt villkoret för fortsatt verksamhet. Överstyrelsen anser, att utfärdandet av särskilda föreskrifter för intagning i sistnämnda båda läroverks första latinring åtminstone tills vidare kan anstå.

Överstyrelsen har fäst uppmärksamheten på ytterligare två mindre väl besökta utbildningslinjer, nämligen den fyraåriga latinlinjen vid högre allmänna läroverket i Boden och den treåriga latinlinjen vid högre allmänna läroverket i Skara. En översikt över dessa linjer lämnas i följande tablå.

Linje	Lärjungeantal	
	Höstterminen 1947	Höstterminen 1948
Boden: 4-årig latinlinje	$9 + 12 + 6 + 5 = 32$	$5 + 12 + 12 + 6 = 35$
Skara: 3-årig latinlinje	$9 + 14 + 13 = 36$	$7 + 12 + 11 = 30$

Beträffande latinlinjen i Boden föreslår överstyrelsen, att intagning av elever får ske under samma förutsättningar som för innevarande läsår angivits för motsvarande linjer i Kristinehamn och Strängnäs. Intagning å den treåriga latinlinjen vid läroverket i Skara har av överstyrelsen förutsatts skola kunna ske endast efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t, varvid överstyrelsen räknat med att sådant medgivande skall lämnas, om vid höstterminens början antalet godkända inträdessökande uppgår till minst 10.

I fråga om övriga för innevarande budgetår meddelade restriktioner beträffande lärjungemaximum i realskolans högsta klass m. m. förutsätter överstyrelsen ingen ändring för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under de senaste åren ha statsmakterna, då fråga varit om upprättande av nya statliga gymnasier, intagit den ståndpunkten, att en utvidgning av gymnasieorganisationen borde undvikas för att man så litet som möjligt skulle föregripa en allmän översyn av denna organisation i samband med en kommande skolreform. Då skälen för en avvaktande hållning i denna fråga alltjämt kvarstå, är jag icke beredd att nu till prövning upptaga de framställningar om inrättande av statliga gymnasier, som inkommit till Kungl. Maj:t, sedan motsvarande spörsmål förra året framlades för riksdagen, nämligen ansökningarna beträffande Värnamo, Älmhult, Söderhamn och Ljungby. Det må framhållas, att av dessa städer för närvarande endast Söderhamn har kommunalt gymnasium. Till detta utgår sedan flera år statligt understöd.

Genom att från och med innevarande budgetår en samrealskola upprättats i Brännkyrka har, såvitt gäller Stockholms södra förorter, det mest trängande behovet av läroverksplatser i realskolan blivit åtminstone för närvarande i huvudsak tillgodosett. Vad som nu närmast påkallar uppmärksamhet från statsmakternas sida är situationen i de västra förorterna. Den alltjämt fortgående befolkningstillväxten i dessa delar av Stockholm har medfört, att gränsen för det relativt nyupprättade Ängby-läroverkets kapacitet redan nu får anses överskriden. Den kraftiga tillströmningen till realskolan har föranlett, att intagningen i klass 1⁵ vid nämnda läroverk under de senaste budgetåren gjorts väsentligt större än vad som enligt de ursprungliga planerna avsetts. Trots att gymnasiet innevarande läsår endast är uppbyggt till ungefär hälften, är läroverket för närvarande landets största med icke mindre än omkring 990 elever. Denna siffra kan om ett par år, när gymnasiet är färdigorganiserat, beräknas överstiga 1 200, vilket skulle innebära, att läroverket skulle bli mer än dubbelt så stort som vad man sedan länge ansett som en ur pedagogiska och andra synpunkter godtagbar maximiorganisation för ett läroverk. Det synes uppenbart, att detta är en utveckling, som bör förhindras. Därtill kommer, att antalet avvisade godkända inträdessökande till klass 1⁵ i de västra förorterna, trots Ängby-läroverkets ansvällning, är mycket stort. Sålunda måste våren 1948 158 godkända inträdessökande avvisas i klass 1⁵ av de båda statliga läroverken i Bromma. Motsvarande antal våren 1947 var 82.

Nu angivna omständigheter motivera enligt min uppfattning att ytterligare ett läroverk inrättas i dessa delar av Stockholm. Detta synes, såsom överstyrelsen förordat, lämpligen böra förläggas till Blackeberg, d. v. s.

det bostadsområde, som vidtager omedelbart väster om Ängby. Läroverket, som tills vidare endast bör organiseras som samrealskola, torde böra omfatta fyra 5-åriga linjer. Jag förutsätter därvid, att två av dessa linjer skola överflyttas från nya elementarskolan i Ängby. Den nya samrealskolan torde, därest lokalfrågan kan ordnas, böra träda i verksamhet instundande hösttermin. Sedvanliga villkor om tillhandahållande av lokaler m. m. böra givetvis uppställas, varjämte bör fordras, att Stockholms stad beviljar ett engångsanslag för undervisningsmateriel och bibliotek. Överstyrelsen har i sistnämnda hänseende föreslagit 10 000 kronor. Erfarenheten under de senare åren har emellertid visat, att detta belopp med gällande priser för materiel och böcker är otillräckligt. Jag anser mig därför böra föreslå, att som villkor uppställas, att Stockholms stad beviljar ett engångsanslag av 20 000 kronor till undervisningsmateriel och bibliotek vid den nya samrealskolan.

Statens kostnader för läroverket har överstyrelsen beräknat till i runt tal 72 000 kronor under det första budgetåret och omkring 327 000 kronor vid fullt genomförd organisation. Dessa beräkningar ha icke givit mig anledning till erinran.

I likhet med skolöverstyrelsen har jag icke funnit några principiella betänkligheter mot den av stadsfullmäktige i Malmö ifrågasatta överflyttningen av en 5-årig realskollinje från realskolan i Malmö till Johannes samrealskola därstädes. Med hänsyn till lokalförhållandena vid de båda skolorna synes den föreslagna anordningen, som egentligen endast är en administrativ konsekvens av en redan vidtagen organisationsändring, ändamålsenlig. Jag anser mig därför böra tillstyrka förslaget samt förutsätter, att linjen efter överflyttningen skall stå öppen även för flickor. Några ekonomiska konsekvenser föranledas icke av överflyttningen.

Det i framställningen från stadsfullmäktige i Lund berörda problemet, nämligen avsaknaden av möjligheter för den kvinnliga ungdomen i staden att studera på 5-årig realskollinje, möter i ett flertal av landets större städer, där man vid genomförandet av 1927 års läroverksreform nödgades förbehålla läroverkens realskolor för gossar. På sina håll har man sökt fylla denna lucka i utbildningsmöjligheterna genom att vid den kommunala flickskolan upprätta en 3-årig realskollinje, byggd på klass 2⁷ respektive 1⁶ i flickskolan och efter tre år förande fram till realexamen. Jag vill erinra att statsunderstöd numera utgår till sådana realskollinjer i Karlstad och Uppsala. I Lund har man tänkt sig spörsmålet löst antingen genom inrättande vid den där befintliga kommunala mellanskolan, vilken nu står under ombildning till samrealskola, av en 5-årig realskollinje med samtidig indragning av en för närvarande icke fullständig 7-årig linje vid flickskolan eller genom att katedralskolans realskola göres tillgänglig även för flickor. Sist-

nämnda utväg torde med hänsyn till lokalförhållandena vid katedralskolan vara mindre lämplig. Däremot torde några invändningar icke kunna riktas mot den förstnämnda anordningen, vilket skulle innebära, att de flickor, som avse att övergå till gymnasium, skulle kunna göra detta från 4⁵ i stället för som nu från 5⁷ och därmed alltså vinna ett år. Dock synes som överstyrelsen uttalat den nya realskollinjen icke böra förbehållas enbart flickor. Då elevantalet i klass 5⁵ förmodligen icke blir större än att denna klass kan undervisas tillsammans med klass 4⁴, skulle ett genomförande av förslaget medföra minskat lärarbehov och minskat behov av lokaler. Ekonomiskt skulle anordningen rent allmänt medföra en besparing men ur statens synpunkt någon utgiftsökning, enär staten betalar endast 78 procent av lärarlönerna vid den kommunala flickskolan. Denna utgiftsökning måste dock bli förhållandevis obetydlig.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig böra i likhet med skolöverstyrelsen förorda, att en 5-årig realskollinje successivt, med början budgetåret 1949/50, upprättas vid samrealskolan i Lund och att samtidigt den för närvarande icke fullständiga 7-åriga linjen vid den kommunala flickskolan indrages. Såsom villkor för organisationsändringen bör föreskrivas, att Lunds stad åtager sig att för den nya linjen tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning.

Jag ansluter mig till vad överstyrelsen föreslagit angående intagning av elever å den 4-åriga latinlinjen i Boden och den 3-åriga latinlinjen i Skara. Jag förutsätter således, att intagning i första ringen av latinlinjen i Boden må ske först om lärjungeantalet vid höstterminens början uppgår till minst 8, såvida ej Kungl. Maj:t efter särskild framställning annorlunda bestämmer, och att intagning å den sistnämnda linjen må ske endast efter Kungl. Maj:ts medgivande. I övrigt torde för innevarande budgetår meddelade restriktioner rörande intagning å vissa andra läroverkslinjer, med undantag för den 3-åriga latinlinjen i Halmstad, samt rörande lärjungemaximum i realskolans högsta klass m. m. böra tillämpas även nästa budgetår.

Enligt överstyrelsens beräkningar skulle det totala antalet klassavdelningar komma att läsåret 1949/50 uppgå till 2 950, varav 790 skulle utgöra nybörjaravdelningar. Därvid har emellertid hänsyn ej tagits till den förordade samrealskolan i Blackeberg eller den föreslagna 5-åriga realskollinjen vid samrealskolan i Lund, varför i händelse av bifall till dessa förslag nämnda siffror böra ökas med 3.

II. Avlöningsgruppering för rektorerna vid vissa läroanstalter.

Den indelning i olika avlöningsgrupper av rektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna, som för närvarande gäller, bygger på beslut av 1943 års riksdag (proposition 1943:150 och riksdagens skrivelse 1943:229). Lönegruppsindelningen har avsetts skola gälla intill utgången av juni 1949, då samtliga rektorsförordnanden vid dessa skolor utlöpa. Förändringar i den år 1943 fastställda indelningen ha vidtagits endast i samband med omorganisationer. Då alltså från den 1 juli 1949 nya rektorsförordnanden skola utfärdas vid samtliga nu ifrågavarande läroanstalter, torde i enlighet med vad som förutsattes i samband med 1943 års beslut indelningen i avlöningsgrupper nu böra göras till föremål för omprövning med hänsyn till under den gångna sexårsperioden inträdda förändringar i läroanstalternas storlek och organisation. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 6 november 1948 framlagt utredning och förslag i ämnet.

Nuvarande indelning i avlöningsgrupper.

Till grund för den nuvarande indelningen ligger en poängberäkning av de olika läroanstalterna. För varje fullt 25-tal elever har beräknats 1 poäng, för varje klassavdelning inom realskolan utom avslutningsklassen, inom flickskolan utom de två högsta klasserna samt inom de högre folkskolorna likaledes 1 poäng och för varje klassavdelning inom gymnasiet, realskolans avslutningsklass och flickskolans båda högsta klasser 1½ poäng. Vid de allmänna läroverken motsvaras varje lönegrupp av en viss löneklass i statens löneplan 1. Vid de högre kommunala skolorna erhåller rektor lön efter löneklass, som överstiger numret å den löneklass han tillhör såsom lärare med lika många enheter, som innefattas i numret å den lönegrupp, vartill rektorsbefattningen blivit hänförd.

Gruppindelningen och löneställningen framgå av nedanstående tablå.

Högre allmänna läroverk.

Grupp I	Grupp II	Grupp III
Cb 11 löneklass 37	Cb 12 löneklass 38	Cb 13 löneklass 39
Högst 46 poäng	46,5—63 poäng	Lägst 63,5 poäng

Realskolor.

Grupp I	Grupp II	Grupp III	Grupp IV
Cb 7	Cb 8	Cb 9	Cb 10
löneklass 33	löneklass 34	löneklass 35	löneklass 36
Högst 11	11,5—18	18,5—35,5	Lägst 36

Kommunala flickskolor, kommunala och praktiska mellanskolor.

Grupp III	Grupp IV	Grupp V	Grupp VI	Grupp VII
Högst 11	11,5—18	18,5—35,5	36—47	Lägst 47,5

Högre folkskolor.

Grupp I	Grupp II	Grupp III
Högst 8	9—11	Lägst 12

För undvikande av alltför svagt grundade upp- och nedflyttningar av rektorsbefattningar beslöt 1943 års riksdag, att läroanstalt skulle uppflyttas till högre grupp, endast om dess poängtal vid tiden för regleringen med mer än en enhet översteg det för den högre gruppen gällande lägsta poängtalet, och nedflyttas först om det på samma sätt med mer än en enhet understeg det för den lägre gruppen gällande högsta poängtalet.

Skolöverstyrelsens förslag.

Överstyrelsen framhåller inledningsvis, att några sådana förändringar i läroverkens organisation och arbetsätt, som kunde föranleda ändrade principer för lönegrupperingen, icke inträtt under den gångna sexårsperioden. Överstyrelsen har därför utgått från under nämnda period gällande grunder. Vid fråga om upp- eller nedflyttning av läroanstalt har överstyrelsen tagit hänsyn till den marginal av 1 poäng, som tillämpats vid senaste gruppering; vid gränfallen har också undersökts i vad mån årets siffra kan bero på tillfälligheter eller är uttryck för en mera konstant tendens. Dessa principer jämte den fortgående ökningen av de högre skolornas lärjungeantal ha medfört, att enligt överstyrelsens förslag inga läroanstalter kommit att ligga vid den fixerade nedre gränsen för varje grupp, utan poängtalet för de minsta skolorna ligger över denna gräns på sätt framgår av följande översikt av poängtalet för den minsta skolan inom de viktigare grupperna (de fastställda gränsvärdena inom parentes).

Högre allmänna läroverk (hänsyn ej tagen till provårsläroverk och statens normalskola): III 65 (63,5); II 50,5 (46,5).

Realskolor: IV 38 (36); III 20 (18,5); II 13 (11,5).

Kommunala flickskolor: VII 50,5 (47,5); VI 37 (36); V 21 (18,5); IV 13 (11,5).

Praktiska mellanskolor: VII 49,5 (47,5); VI 39,5 (36); V 24,5 (18,5); IV 14,5 (11,5).

Högre allmänna läroverk. Överstyrelsen utgår ifrån, att provårsläroverken och statens normalskola oberoende av dessa skolors storlek alltjämt skola i enlighet med statsmakternas tidigare beslut hänföras till högsta gruppen.

Till *uppflyttning i grupp III* föreslås:

Högre allm. läroverket i Västerås	81	poäng
Nya elementarskolan i Ängby	81	»
Högre allm. läroverket i Östersund	69	»
» » » i Enskede	67	»
» » » i Jönköping	65	»
» » » i Skellefteå	65	»

För de ännu icke färdigbildade läroverken i Ängby och Enskede har räknats med minimisiffror vid fullständig organisation. Av de läroverk, som befinna sig närmast den undre gränsen, har, såsom framgår av efterföljande sammanställning, läroverket i Jönköping de tre sista åren haft poängtal över gruppens minimisiffror, medan läroverket i Skellefteå befinner sig i en mycket stark utveckling, som överstyrelsen räknat med kommer att fortsätta:

	1942		1946		1947		1948	
	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng
Jönköping	648	61,5	654	64	679	65	690	65
Skellefteå	708	57,5	708	59	759	62	800	65

Till *uppflyttning i grupp II* föreslås:

Högre allm. läroverket i Vänersborg	58	poäng
» » » för flickor å Södermalm i Stockholm	57,5	»
Högre allm. läroverket för flickor i Göteborg	56	»
» » » i Skövde	51,5	»
» » » » Landskrona	50,5	»
» » » » Motala	50,5	»

Till *nedflyttning i grupp I* föreslås högre allmänna läroverket i Kristinehamn:

	1942		1946		1947		1948	
	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng
	514	49	490	45	476	45	476	43,5

Skolöverstyrelsens förslag beträffande de högre allmänna läroverken innebär, att till de olika grupperna skulle hänföras följande antal läroverk, varvid som jämförelse anges även den nuvarande grupperingen.

	Grupp III	II	I
1948/49	22	21	24
1949/50	28	20	19

Överstyrelsens förslag skulle innebära en kostnadsökning av omkring 5 500 kronor.

Realskolor. Till *uppflyttning i grupp IV* föreslås samrealskolan i Solna (45 poäng) och Katarina realskola i Stockholm (38 poäng).

Till *uppflyttning i grupp III* föreslås följande samrealskolor:

Samrealskolan i	Poäng	Samrealskolan i	Poäng
Oskarshamn	26,5	Ulricehamn	22,5
Karlskoga	25,5	Malmberget	21
Sandviken	25,5	Hörby	21
Bollnäs	24,5	Filipstad	20,5
Nederkalix	24	Tomelilla	20

Av dessa skolor är samrealskolan i Hörby nu placerad i grupp I och övriga i grupp II. För Hörby-skolan ter sig utvecklingen under de sista åren, jämförd med läget vid föregående gruppering, sålunda:

	1942	1946	1947	1948
Elever	102	218	215	253
Poäng	8,5	19	20	21

Till *uppflyttning i grupp II* föreslås följande samrealskolor:

Samrealskolan i	Poäng	Samrealskolan i	Poäng
Kungälv	19,5	Bräcke	13,5
Köping	17	Flen	13,5
Norrhälje	16	Mellerud	13,5
Finspång	16	Vimmerby	13,5
Ljungby	14,5	Åstorp	13,5
Lycksele	14,5	Överkalix	13,5
Torsby	14,5	Arboga	13
Mjölby	14	Bengtstors	13
Molkom	14		

Till *nedflyttning i grupp I* från grupp II föreslås samrealskolan i Munkfors:

	1942	1946	1947	1948
Elever	134	123	126	127
Poäng	11,5	8,5	11,5	10,5

Antalet realskolor i de olika grupperna nu och enligt överstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning:

	Grupp IV	III	II	I
1948/49	7	24	37	83
1949/50	9	32	44	66

Överstyrelsens förslag beträffande realskolorna skulle medföra en kostnadsökning av omkring 15 000 kronor.

Kommunala mellanskolor. De kommunala mellanskolor, som äro under förstatligande eller föreslagits därtill, ha i hela sin omfattning inräknats bland samrealskolorna. Av de övriga föreslås skolan i Älvsbyn (15,5 poäng) placerad i grupp IV och resten i grupp III.

Kommunala flickskolor. Till *uppflyttning i grupp VII* föreslås Vasa kommunala flickskola i Göteborg (50,5 poäng).

Till *uppflyttning i grupp VI* föreslås:

Kommunala flickskolan i Borås	42	poäng
Nya elementarläroverket i Göteborg	40,5	»
Kommunala flickskolan i Uppsala	40	»
» » i Karlstad	38	»
» » i Norrköping	37,5	»

Till *nedflyttning i grupp V* från grupp VI föreslås kommunala flickskolan i Linköping:

	1942	1946	1947	1948
Elever	475	477	468	432
Poäng	39	38	37	33,5

Till *uppflyttning i grupp V* föreslås:

Kommunala flickskolan i Kalmar	24	poäng
» » i Kristianstad	23	»
» » i Växjö	20	»

Till *nedflyttning i grupp III* föreslås flickskolorna i Luleå, Skara och Strängnäs. Överstyrelsen framhåller, att beträffande de minsta kommunala flickskolorna regeln om mer än en poängs marginal för upp- eller nedflyttning lett till att skolor, som en längre följd av år haft samma storlek och organisation, kommit att placeras i olika grupper: Hudiksvall i grupp III samt Luleå, Skara och Strängnäs i grupp IV:

	1942		1946		1947		1948	
	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng	Elever	Poäng
Hudiksvall	110	12	85	11	94	11	109	12
Luleå	111	12	103	12	95	11	90	11
Skara	107	12	93	11	105	12	113	12
Strängnäs	100	12	104	12	105	12	116	12

Dessa skolor måste, framhåller överstyrelsen vidare, uppenbarligen jämföras, och, då bland annat samrealskolor och kommunala mellanskolor med omkring 150 elever och 12,5 poäng måst föras till lägsta gruppen, synas de böra hänföras till grupp III.

Praktiska mellanskolor. Till *uppflyttning i grupp VII* föreslås praktiska mellanskolan i Örebro (50,5 poäng) och tekniska mellanskolan i Stockholm (49,5 poäng).

Till *uppflyttning i grupp IV* föreslås skolorna i Eskilstuna (16 poäng) och Kristianstad (14,5 poäng).

De under organisation varande skolorna i Borås, Kalmar och Västerås ha med utgångspunkt från den beräknade storleken vid full utbyggnad föreslagits placerade i respektive grupp V, grupp V och grupp IV.

Högre folkskolor. För det stora antal högre folkskolor, som ännu icke äro fullt utbyggda, har en approximativ beräkning av deras blivande storlek fått göras. Överstyrelsen föreslår, att skolan i Pajala, som icke kan väntas få mindre än 150 elever och minst 11—12 poäng, placeras i grupp II och övriga i grupp I.

Antalet högre kommunala skolor i de olika grupperna nu och enligt överstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning:

	Grupp VII	VI	V	IV	III	II	I
1948/49	5	13	16	24	19	3	51
1949/50	8	14	17	22	17	3	50

Överstyrelsens förslag beträffande de högre kommunala skolorna skulle innebära en kostnadsökning av omkring 7 500 kronor.

Övergångsarrangemang. I samband med 1943 års reglering av rektorernas avlöningsgrupper tillerkändes rektor vid statens normalskola en personlig lönefyllnad av 500 kronor per år, att utgå intill dess han komme i åtnjutande av särskilt arvode såsom provårsföreståndare. Enahanda lönefyllnad tillerkändes rektor vid nya elementarskolan i Stockholm i samband med läroverkets begynnande avveckling och därav följande nedflyttning i grupp I; denna lönefyllnad skall utgå så länge elementarskolan kvarstår i nämnda avlöningsgrupp. Vidare tillerkändes i samband med inrättande av en ny lägre avlöningsgrupp för de minsta realskolorna dåvarande rektorer vid dessa en liknande lönefyllnad att utgå så länge de innehade samma rektorstjänst som den 30 juni 1943 och denna tillhörde grupp I, dock längst intill utgången av juni 1949.

Skolöverstyrelsen har utgått ifrån att lönefyllnaderna vid statens normalskola och nya elementarskolan i Stockholm alltjämt skola utgå under samma villkor som hittills. Överstyrelsen har vidare ansett billighetsskäl tala för att de ännu kvarstående av de rektorer, som 1943 nedflyttades i lönegrupp, må tillerkännas lönefyllnad även för instundande förordnandeperiod.

Remissyttrandet.

Statskontoret har — under erinran om sitt i samband med 1943 års lönegruppering framlagda förslag om en utbyggnad nedåt av det då till fyra föreslagna antalet avlöningsgrupper för realskolorna — förordnat, att dessa grupperns antal nu utökas från 4 till 5. Härigenom skulle en önskvärd likställighet vinnas med de kommunala mellanskolorna. Enligt ämbetsverkets

mening kunde nämligen icke några bärande skäl anföras för ett mindre antal lönegrupper vid realskolorna än vid de högre kommunala skolorna. Av följande sammanställning framgår statskontorets förslag i förhållande till skolöverstyrelsens förslag:

Grupp	P o ä n g	Antal skolor		Löneklass	
		SÖ.	Stkt.	SÖ.	Stkt.
I	Högst 11	66	66	33	32
II	11,5—18	44	44	34	33
III	18,5—35,5	32	32	35	34
IV	36—47	9	6	36	35
V	Lägst 47,5	—	3	—	36

Statskontoret föreslår vidare, att i händelse av bifall till statskontorets förslag samma övergångsordning fastställes som då antalet avlöningsgrupper 1943 ökades från 3 till 4, innebärande att rektor, som nedflyttas till nu icke förefintlig avlöningsgrupp, övergångsvis får åtnjuta en personlig lönefyllnad av 500 kronor för år. Detta skulle alltså gälla de rektorer vid till grupp I i förslaget hänförliga 66 skolor, vilka efter den 1 juli 1949 inneha samma tjänst som omedelbart före nämnda dag.

Statskontoret har icke velat motsätta sig oförändrad lönefyllnad efter den 1 juli 1949 till rektorerna vid statens normalskola och nya elementarskolan i Stockholm; däremot har statskontoret beträffande övriga nu utgående lönefyllnader ansett, att det med hänsyn till principerna för bestämmandet av löneförmåner till ifrågakommande förordnande-tjänstemän borde vara uteslutet, att lönefyllnaden finge behållas längre än under den närmaste förordnandeperioden. Efter denna periods utgång syntes motivet för lönefyllnaden icke längre äga relevans. Det borde jämväl uppmärksammas, att statsmakterna begränsat lönefyllnaden att utgå »högst intill utgången av juni 1949». I realiteten skulle ett bibehållande av lönefyllnaden under längre tid medföra, att rektor, som tidigare nedflyttats i avlöningsgrupp, skulle komma i bättre ställning i lönehänseende än senare nedflyttad rektor (jfr den förordnade nedflyttningen av rektor vid samrealskolan i Munkfors).

Statens lönenämnd har icke för närvarande ansett sig böra biträda statskontorets förslag i syfte att bringa lönevillkoren för rektorerna vid realskolor och kommunala mellanskolor i närmare överensstämmelse med varandra. Vidare har lönenämnden tillstyrkt överstyrelsens förslag, att kvarstående rektorer vid sådana realskolor, som 1943 nedflyttades till den nyinrättade lägsta lönegruppen, skulle få jämväl under nästa förordnandeperiod behålla till dem nu utgående lönefyllnad. Lönenämnden har i dessa frågor närmare anfört följande.

Även enligt lönenämndens mening kunna skäl anföras för att lönevillkoren för de av statskontoret berörda rektorskategorierna bringas i när-

mare överensstämmelse med varandra. Lönenämnden anser sig emellertid böra erinra om de motiv, som tidigare åberopats till förmån för en differentiering. 1936 års lärarlönesakkunniga erinrade härvidlag (SOU 1937: 27 s. 32) om de olikheter, som förefunnos i fråga om tillsättningen av de kommunala rektorsbefattningarna i förhållande till vad som i sådant avseende gällde beträffande rektorer vid statliga realskolor. Detta uttalande åberopades sedermera av 1941 års lärarlönesakkunniga (SOU 1942: 26 s. 15), som förklarade sig anse, att det skiljaktiga tillsättningsförfarandet och de därav följande mindre urvalsmöjligheterna vid de kommunala skolorna utgjorde ett bestämt hinder för tillmötesgående av framställda önskemål om likställdhet. Då de av sistnämnda sakkunniga angivna skiljaktigheterna alltjämt äga bestånd, anser sig lönenämnden icke för närvarande böra biträda statskontorets förslag. Lönenämnden vill vidare erinra, att lönenämnden i utlåtande den 23 september 1948 angående löne reglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken förordade övergång för de kommunalanställda rektorernas del till det system med särskilda lönegradsplacerade tjänster, som tillämpas vid de statliga läroverken. Det förefaller lönenämnden lämpligt, att det av statskontoret väckta spörsmålet upptages till övervägande i samband med prövningen av detta förslag. Då de nuvarande lönegruppsbeteckningarna för högre kommunala skolor vid bifall till detsamma icke längre skulle tjäna syftet att utmärka den löneklass, efter vilken rektor skall äga åtnjuta lön, torde samtidigt en översyn av beteckningarna böra äga rum. Framhållas må, att de båda lönegrupperna III, som tillämpas för högre folkskolor och för övriga högre kommunala skolor, icke begränsas av samma poängtal.

Vid 1943 års lönegruppering medgavs, att rektorer vid sådana realskolor, som nedflyttades till den nyinrättade lägsta lönegruppen IV (numera benämnd I), finge uppbära personlig lönefyllnad med 500 kronor för år så länge de innehade samma tjänst som den 30 juni 1943 och tjänsten kvarstode i lägsta gruppen. Lönefyllnaden skulle utgå högst intill den 1 juli 1949. Skolöverstyrelsen hemställer nu, att de bland ifrågakvarande 23 rektorer, vilka fortfarande fr. o. m. sistnämnda dag komma att inneha samma tjänster i lägsta gruppen, av billighetsskäl måtte få bibehållas vid hittills utgående lönefyllnad under instundande förordnandeperiod. Lönenämnden får erinra, dels att allmänna lönenämnden i utlåtande den 24 februari 1943 förordade den sedermera genomförda övergångsanordningen, men utan begränsning till perioden 1943/49, dels ock att antalet rektorer, som kan beröras av överstyrelsens förslag, med ledning av statskalenderns uppgifter synes kunna beräknas till högst 11. Med beaktande härav anser sig lönenämnden böra tillstyrka bifall till överstyrelsens hemställan i förevarande del.

Departementschefen.

Den år 1943 verkställda lönegrupperingen av rektorerna vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna avsågs att gälla under en sexårsperiod eller intill utgången av juni 1949. Vid slutet av denna period förutsattes en ny översyn av grupperingen skola komma till stånd. I anledning härav har inom skolöverstyrelsen en dylik översyn verkställts, vars resultat nu föreligger.

Såsom överstyrelsen framhållit ha några sådana förändringar i läroverkens eller de högre kommunala skolornas organisation och arbetssätt, som borde föranleda ändrade principer för lönegrupperingen, icke inträtt under den gångna sexårsperioden. Man synes därför vid nu ifrågavarande översyn böra utgå från samma grunder för poängberäkningen och indelningen i grupper för olika slag av läroanstalter, som faststälts av 1943 års riksdag och vilka närmare framgå av den föregående redogörelsen. Detta innebär, bland annat, att jag icke nu anser mig böra förorda den utbyggnad av gruppsystemet för realskolorna, som av statskontoret ifrågasatts. Visserligen torde skäl kunna anföras för den av statskontoret intagna ståndpunkten, men i anslutning till vad lönenämnden anfört finner jag att det väckta spörsmålet lämpligen bör upptagas till övervägande i annat sammanhang.

Frågan gäller alltså nu endast en omprövning av de särskilda läroanstalternas placering i lönegrupp med hänsyn till sedan år 1943 inträffade förändringar beträffande antal elever och klassavdelningar. Överstyrelsens förslag härutinnan innebär, att å ena sidan ett flertal läroanstalter skulle uppflyttas i högre avlöningsgrupp, medan å andra sidan även några skolor ha ifrågasatts nedflyttade i lägre avlöningsgrupp. Jag har vid mitt övervägande av de av överstyrelsen föreslagna ändringarna i nuvarande lönegruppering funnit dem samtliga väl motiverade och anser mig därför böra utan modifieringar tillstyrka desamma. Den nya grupperingen torde böra gälla under nästa sexårsperiod, räknat från den 1 juli 1949, eller intill utgången av juni 1955.

Den i samband med 1943 års lönegruppering beslutade lönefyllnaden till rektor vid statens normalskola och vid nya elementarskolan i Stockholm torde böra utgå med samma belopp och under oförändrade villkor även efter den 1 juli 1949. Vad angår den lönefyllnad, som tillerkändes rektorerna vid de realskolor, vilka år 1943 nedflyttades till den då nyinrättade lägsta lönegruppen, vill jag erinra, att denna övergångsanordning motiverades med att ifrågavarande rektorer, ehuru de icke kunde göra några rättsanspråk på lönekomensation gällande, dock av billighetsskäl borde erhålla viss komensation för den nedflyttning i lönegrupp, som av dem icke kunnat förutses. I anslutning därtill förutsattes det uttryckligen i propositionen 1943: 150, att denna lönefyllnad skulle få utgå högst intill utgången av juni 1949. Riksdagen biföll detta förslag. Då motivet för lönefyllnaden icke längre är förhanden och rektorerna icke heller kunnat sväva i tvivelsmål om begränsningen i tiden av lönefyllnaden finner jag mig i likhet med statskontoret icke böra tillstyrka, att densamma skall utgå även under nästa förordnandeperiod.

III. Anslagsberäkningar.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Ifrågavarande anslagspost är för innevarande budgetår uppförd med 37 000 000 kronor.

Ä m n e s l ä r a r e. *Skolöverstyrelsen* har för nästa budgetår föreslagit inrättande av ett antal nya ämneslärartjänster dels till följd av upprättande, omorganisation eller förstatligande av vissa läroverk och dels i syfte att ernå en gynnsammare proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare och en bättre lektorsrepresentation vid vissa läroverk. Överstyrelsens förslag framgår sammanfattningsvis av följande sammanställning:

Motivering	Rektorer	Lektorer	Adjunkter	Ämneslärarinnor
I. På grund av upprättande eller omorganisation av vissa läroverk, dock ej förstatligande av kommunala mellanskolor	1	4	22	—
II. På grund av förstatligandet av kommunala mellanskolor	1	—	101	10
III. För ernående av bättre proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare samt för mänligare lektorsrepresentation	—	6	140	—
Summa	2	10	263	10

Av de under I. föreslagna nya tjänsterna avses rektorstjänsten, vilken skulle placeras i lönegraden Cb 9, för den nya samrealskolan i Blackeberg samt de 4 lektors- och 22 adjunktstjänsterna för följande läroverk:

	Lektorer	Adjunkter
Högre allm. lärov, i Haparanda	—	2
» » » » Ludvika	1	—
» » » » för gossar i Malmö	—	1
» » » » i Motala	—	1
» » » » i Sollefteå	1	2
» » » » för flickor å Södermalm i Stockholm	—	2
» » » » i Enskede	1	3
Nya elementarskolan i Ängby	1	4
Samrealskolan i Brännkyrka	—	3
» » Blackeberg	—	3
» » Piteå	—	1

Därjämte har överstyrelsen i detta sammanhang föreslagit, att av de å personalförteckningen upptagna, för statens normalskola avsedda lektorsbefattningarna, vilka nu icke må uppehållas, ytterligare en lektorstjänst

må besättas från och med nästa budgetår. Beträffande den under avveckling varande nya elementarskolan i Stockholm räknar överstyrelsen med att 2 lektors- och 4 adjunktstjänster skola kunna överflyttas till andra läroverk, nämligen en lektorstjänst och två adjunktstjänster till högre allmänna läroverket i Enskede samt likaledes en lektorstjänst och två adjunktstjänster till nya elementarskolan i Ängby. Sistnämnda läroverk beräknas få ytterligare 2 adjunktstjänster genom överflyttning från Bromma-läroverket.

De på grund av förstatligandet av kommunala mellanskolor förordade nya tjänsterna fördela sig på olika grupper av sådana skolor sålunda:

Kommunala mellanskolor, förstatligade från och med	Rektorstjänster	Adjunktstjänster	Ämneslärarinnetjänster	Summa
1944/45	—	16	—	16
1945/46	—	30	—	30
1946/47	—	27 ¹	1 ²	28
1947/48	—	13 ²	1 ²	14
1948/49	—	14 ²	8 ²	22
1949/50	1	1 ²	—	2
Summa	1	101	10	112

¹ Härav tillsätts 7 genom överflyttning av lärare från respektive kommunala mellanskolor.

² Tillsätts genom överflyttning av lärare från respektive kommunala mellanskolor.

³ Skall tills vidare icke uppehållas.

Såsom av sammanställningen torde framgå räknar överstyrelsen med att från och med nästa budgetår ytterligare 1 kommunal mellanskola skall komma under förstatligande.

Överstyrelsens förslag till nya ämneslärartjänster för ernående av en bättre proportion mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie lärare grundar sig på en av överstyrelsen verkställd undersökning¹ av lärarbeståndet vid de olika läroverken. Därav framgår att ytterligare 148 nya ordinarie tjänster skulle behöva inrättas utöver de av organisationskäl förordade tjänsterna, för att antalet icke-ordinarie lärare vid varje läroverk skulle kunna nedbringas till högst 12 procent. Av dessa 148 tjänster räknar överstyrelsen med att 2 kunna erhållas genom överflyttning från annat läroverk, nämligen från samrealskolorna i Ystad och Tomelilla. Av de återstående 146 behövlige tjänsterna föreslås 140 inrättade som adjunktstjänster och 6 som lektorstjänster. Genom sistnämnda tjänster skulle — förutom en gynnsammare proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare — även vinnas en förmånligare lektorsrepresentation vid vissa läroverk. Av lektorstjänsterna föreslås två inrättade vid högre allmänna läroverket för flickor i Göteborg samt en vid ett vart av Vasa högre allmänna läroverk i Göte-

¹ Beträffande undersökningsresultatets detaljer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

borg, högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm och högre allmänna läroverken i Umeå och Visby. Beträffande den föreslagna placeringen av de 140 adjunktstjänsterna torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Överstyrelsen framhåller, att vissa ändringar i den angivna placeringsplanen kunna komma att visa sig erforderliga.

Läroverkslärarnas riksförbund har i skrivelse den 29 juni 1948 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels besluta om införande av reglerad befordringsgång för icke-ordinarie läroverkslärare i enlighet med 1944 års personalutrednings förslag, dels ock inrätta 150 nya ordinarie lärartjänster för budgetåret 1949/50.

Vidare har *Sveriges yngre läroverkslärares förening* i skrivelse den 9 november 1948 föreslagit inrättande under budgetåren 1949/52 av, förutom de tjänster, som motiveras av organisatoriska förändringar, sammanlagt 450 nya ordinarie lärartjänster, varav 250 nästa budgetår.

Statskontoret har icke ansett sig kunna förorda ytterligare förstärkning av den ordinarie lärarkadern vid läroverken i Ludvika och Motala. Vid läroverken i Haparanda och Sollefteå syntes det tillräckligt med inrättande av ytterligare en ordinarie lärartjänst. Vad anginge statens normalskola ansåge statskontoret, att en adjunktstjänst borde inrättas i stället för att ytterligare en av de vakanta lektorstjänsterna skulle tillsättas. I fråga om de adjunktstjänster, som föreslagits för ernående av bättre proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare, har statskontoret funnit påkallat med en mera restriktiv prövning av förhållandena vid de skilda läroverken. Ett försök härtill hade lett statskontoret till antagandet, att högst 49 icke-ordinarie tjänster nu borde ordinariesättas. Statskontoret har vidare ansett, att överflyttning av tjänster borde ske, förutom från skolorna i Ystad och Tomelilla, även av en tjänst från vardera samrealskolan i Alvesta och Ljusdal. Slutligen har statskontoret funnit tveksamt, om läroverken i Umeå och Visby nu borde erhålla ytterligare lektorstjänster.

Ö v n i n g s l ä r a r e. Med hänsyn till nuvarande läge ifråga om övningslärares löne reglering har *överstyrelsen* för nästa budgetår endast såtillvida ansett sig böra förorda nya ordinarie övningslärartjänster, att vissa dylika tjänster vid under förstatligande varande kommunala mellanskolor föreslagits överflyttade till vederbörande samrealskolor, nämligen till Burgårdens samrealskola i Göteborg en lärartjänst i teckning, en i musik och två i gymnastik, till Johannes samrealskola i Malmö en tjänst i teckning och en i gymnastik samt till vardera av S:t Görans och Högalids samrealskolor i Stockholm en tjänst i gymnastik och en i kvinnlig slöjd.

V a k t m ä s t a r e. *Överstyrelsen* har föreslagit dels omändring av fyra vaktmästartjänster i Ce 9 till ordinarie i Ca 10 (högre allmänna läroverken i Boden, Örnsköldsvik och för flickor å Södermalm i Stockholm samt samrealskolan i Tranås),

dels uppflyttning av tre tjänster i Ca 10 till Ca 11 (högre allmänna läro-

verken i Majorna i Göteborg och å Kungsholmen i Stockholm samt samrealskolan i Karlskoga),

dels ock inrättande av följande nya tjänster, nämligen tre i Ca 11 (Burgårdens samrealskola i Göteborg samt S:t Görans och Högalids samrealskolor i Stockholm), en i Ca 10 (samrealskolan i Ånge), en i Ca 9 (samrealskolan i Tierp), två i Ce 10 (högre allmänna läroverken i Landskrona och Västerås) samt 16 i Ce 9 (högre allmänna läroverken i Halmstad, Hudiksvall, Hässleholm, för gossar i Hälsingborg och för flickor därstädes, katedralskolan i Lund, högre allmänna läroverken i Nyköping, Sollefteå, Bromma i Stockholm, Västervik, Växjö och karolinska högre allmänna läroverket i Örebro samt samrealskolorna i Gislaved, Rättvik, Undersåker och Svenljunga).

Vid högre allmänna läroverket för flickor i Hälsingborg och vid karolinska högre allmänna läroverket i Örebro förutsattes samtidigt indragning av en vid vardera läroverket befintlig halvtidstjänst i Ce 9.

Statskontoret anser de ekonomiska förhållandena lägga hinder i vägen för löneförhöjningar och inrättande av nya statliga vaktmästartjänster, där så icke är oundgängligen nödvändigt. Detta syntes vara fallet beträffande skolorna i Hässleholm, Ånge, Gislaved, Rättvik, Undersåker, Tierp samt beträffande Burgårdens samrealskola i Göteborg och S:t Görans och Högalids samrealskolor i Stockholm. Vad överstyrelsen föreslagit beträffande vaktmästartjänsterna vid dessa skolor har således icke föranlett erinran från statskontorets sida. I övrigt kunde statskontoret icke på annat sätt förorda överstyrelsens förslag än att befattningarna i lönegrad Ce 9 i Tranås, Örnsköldsvik och Boden samt vid högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm överfördes till ordinarie stat. I samtliga fall förutsättas kommunerna tillhandahålla bostäder åt vaktmästarna eller utgiva däremot svarande hyresersättning.

Heltidsanställda skolsköterskor. I enlighet med statsmakternas beslut inrättades från och med budgetåret 1944/45 9 skolskötersketjänster i dåvarande lönegraden Ex 7 (nu Cg 11) med heltidstjänstgöring vid de allmänna läroverken. Av ifrågavarande befattningar avsågos 5 för de allmänna läroverken i Stockholm och Lidingö, 2 för läroverken i Göteborg, 1 för läroverken i Hälsingborg och Höganäs samt 1 för läroverken i Malmö. Sedermera ha dessa sköterskor erhållit extra ordinarie anställning, 8 från och med den 1 juli 1946 och den nionde från och med den 1 januari 1947, och äro nu placerade i lönegraden Ce 12.

Då *överstyrelsen* ansett skäligen, att ifrågavarande skolsköterskor med sin kvalificerade utbildning och tjänstgöring efter 3 års anställning å extra ordinarie stat överflyttas å ordinarie stat, har överstyrelsen föreslagit, att de nio sköterskebefattningarna måtte förändras till ordinarie i Ca 12. — *Statskontoret* har på närmare anförda skäl avstyrkt förslaget.

Anslagsberäkning. Kostnaderna för de nu befintliga ordinarie tjänsterna vid de allmänna läroverken ha av skolöverstyrelsen beräknats till 39 677 000 kronor. För budgetåret 1949/50 ha dessa kostnader vid bifall till av överstyrelsen framlagda, i det föregående redovisade förslag beräknats till 42 919 000 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Skolöverstyrelsen har föreslagit anvisande av följande belopp under de olika arvodesposterna (inom parentes anges ökning eller minskning i förhållande till för innevarande budgetår anvisade belopp):

	Kronor	
a) Arvoden åt kvinnliga sakkunniga	500	
b) Arvoden åt tillsynslärare	15 300	(+ 1 300)
c) Personliga tilläggsarvoden åt första lärarinnor	600	
d) Arvoden åt skolläkare m. m.	367 000	(+ 47 000)
e) Arvoden åt bibliotekarier	175 000	(+ 60 000)
f) Arvoden åt sekreterare m. m.	737 000	(+ 520 000)
g) Särskilda arvoden vid provårsläroverk	127 200	(— 97 000)
h) Särskilda arvoden vid statens aftonskola	7 700	(+ 1 600)
i) Arvoden åt biträdande föreståndarinna	1 200	
j) Personlig lönefyllnad åt vissa rektorer	8 000	(— 2 000)
	1 439 500	(+ 530 900)

Förändringarna under b), h) och j) äro väsentligen av automatisk natur.

Av det under delposten till arvoden åt skolläkare m. m. för innevarande budgetår anvisade beloppet å 320 000 kronor avses 227 700 kronor till arvoden åt skolläkarna och 92 300 kronor till arvoden åt de deltidsanställda skolsköterskorna. Vid oförändrade grunder men under hänsynstagande till utgiftsökningar av automatisk natur har överstyrelsen för nästa budgetår beräknat dessa belopp till 238 000 kronor respektive 95 500 kronor. Emellertid har överstyrelsen upprepat sina i anslagsäskandena för innevarande budgetår framförda förslag, att timarvodet för skolsköterskornas deltidstjänstgöring måtte höjas från 3 kronor 75 öre till 4 kronor 75 öre samt att omfattningen av heltidstjänstgörande läroverkssköterskas arbetsuppgifter måtte begränsas till att avse övervakningen av 1 200—1 700 elever mot för närvarande 1 500—2 500 elever, varigenom ett ökat antal deltidstjänstgörande sköterskor skulle behöva anställas. Ett genomförande av dessa förslag skulle enligt överstyrelsens beräkningar för nästa budgetår medföra en merkostnad av i runt tal 25 000 kronor. — Statskontoret har avstyrkt överstyrelsens förslag, enär de skäl, som nu anförts för ändrade beräkningsgrunder för skolsköterskornas arvoden, icke motiverade någon ändring i den ståndpunkt statsmakterna föregående år intagit i samma fråga.

De nuvarande arvodena åt bibliotekarier utgöra vid

	Kronor.
högre allmänt läroverk med minst 600 lärjungar	1 080
högre allmänt läroverk med mindre än 600 lärjungar men med minst 400 lärjungar	900
högre allmänt läroverk med mindre än 400 lärjungar	720
realskola med minst 400 lärjungar	540
» » mindre än 400 lärjungar	360

Den nu ifrågasatta ökningen av delposten till arvoden åt bibliotekarier hänför sig huvudsakligen till av överstyrelsen föreslagen höjning av de förutnämnda arvodena med 40 procent, vilket motiverats med svårigheterna att med nuvarande arvodesättning — motsvarande en timersättning av endast 2—3 kronor — erhålla kvalificerade och i övrigt lämpade personer å de för skolarbetet allt viktigare bibliotekariebefattningarna. Överstyrelsen har vidare med hänsyn till tillkomsten av ett antal större realskolor förordat införande av ytterligare en arvodesgrupp för dessa skolor, omfattande realskolor med minst 600 lärjungar och med samma arvode som vid de minsta högre allmänna läroverken. Enahanda förslag om höjning av bibliotekariearvodena framfördes av överstyrelsen i anslagsäskandena även för innevarande budgetår men föranledde då ingen åtgärd från statsmakternas sida. — *Läroverkslärarnas riksförbund* har hemställt om en höjning med 50 procent av ifrågavarande arvoden. — *Statskontoret* har förklarat sig sakna anledning att i princip frångå sin tidigare uttalade uppfattning, att frågan om uppräknig av bland annat dessa arvoden borde omprövas först i samband med en allmän översyn av bisysslearvodena. Emellertid, uttalar statskontoret vidare, torde den av Kungl. Maj:t under innevarande budgetår beslutade höjningen av arvoden för s. k. övertimmar komma att medföra ökade svårigheter att få kompetenta lärare att åtaga sig uppdrag såsom bibliotekarier. Med hänsyn härtill kunde statskontoret icke motsätta sig en mindre höjning av dessa arvoden, förslagsvis med 25 procent. Mot förslaget om uppförande av en särskild arvodesgrupp för realskolor med mer än 600 lärjungar har statskontoret icke haft någon erinran.

Av det under delposten till **a r v o d e n å t s e k r e t e r a r e m. m.** för innevarande budgetår anvisade beloppet å 217 000 kronor avses 159 600 kronor till arvoden åt sekreterare och 57 400 kronor till arvoden åt andra biträden än sekreterare å vissa rektorsexpeditioner. De närmare föreskrifterna angående anslagsmedlens disposition återfinnas å s. 586 f. i statsliggaren.

De för utredning rörande organisationen av arbetet på rektorsexpeditionerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter tillkallade sakkunniga ha den 20 december 1947 avgivit betänkande med förslag i ämnet. Över detta förslag har överstyrelsen den 13 februari 1948 avgivit utlåtande

och därvid med vissa relativt obetydliga jämkningar tillstyrkt detsamma. Under hänvisning härtill har nu överstyrelsen för nästa budgetår beräknat medelsbehovet till 737 000 kronor. Beträffande detaljerna i förslaget torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Under delposten till särskilda arvoden vid provårsläroverk har överstyrelsen upprepat sina i anslagsäskandena för innevarande budgetår framlagda förslag, syftande till en icke oväsentlig förbättring av anställningsförhållandena för lärarpersonalen vid provårsläroverken. En översikt av förslagen lämnas i följande tablå:

Slag av ersättning	Ersättningens storlek	
	enligt nuvarande bestämmelser	enligt överstyrelsens förslag
1. Ersättning till föreståndare för provårskurs	1 500: —	2 000: —
2. Ersättning till ord. och e. o. ämneslärare vid provårsläroverk . . .	360: —	Lärarna placeras en lönegrad högre än vid övriga läroverk: alltså lektor Ca 31, adjunkt Ca 27, ämneslärarinna Ca 25 och e. o. adjunkt Ce 25
3. Ersättning till handledare	Vid samtliga provårsläroverk: 300: — för enterminkandidat 180: —/termin för tvåterminskandidat	Vid samtliga provårsläroverk utom i Umeå: 450: — resp. 300: — I Umeå: 900: — resp. 600: —
4. Ersättning för föreläsningar och övningar	Föreläsning: 30: — Övning: 15: —	Föreläsning: 40: — Övning: 20: —

Ett bifall till dessa förslag skulle — med hänsyn till att ersättningarna åt ordinarie och extra ordinarie ämneslärare skulle utgå i form av förhöjd lönegradsplacering och därigenom avföras från anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän respektive avlöningar till övrig icke-ordinarie personal — enligt överstyrelsens beräkningar medföra en minskning av medelsbehovet under förevarande delpost med 97 000 kronor. Överstyrelsen har ansett sig böra ånyo understryka nödvändigheten av att förmedelst vissa ekonomiska fördelar stimulera lärarna att söka tjänst vid provårsanstalter. De särskilda svårigheter härutinnan, som länge förefunnits beträffande provårsläroverket i Umeå, föreläge alltjämt och hade under trycket av den allmänna lärarbristen ytterligare ökats.

Statskontoret har under hänvisning till vad ämbetsverket föregående år anfört i samma fråga (se 1948 års åttonde huvudtitel, s. 189 f.) ånyo avstyrkt överstyrelsens ifrågavarande förslag. — Statens lönenämnd har i och för sig ansett lämpligast, att frågan om uppräknig av utgående särskilda arvoden till rektorer och lärare vid provårsläroverken löstes i samband med en allmän översyn av gruppen »arvoden för särskilda uppdrag». I den av

lärarbrist kännetecknade situation, vari undervisningsväsendet för närvarande befunne sig, syntes dock skäl tala för att åtgärder redan nu vidtoges, som kunde främja en tillfredsställande rekrytering till provårsläroverken. Lönenämnden ville därför icke motsätta sig, att de ifrågavarande lärarkategoriernas särskilda förmåner förbättrades fr. o. m. budgetåret 1949/50. Arvodet till provårsföreståndare syntes böra fastställas till 2 004 kronor. Lönenämnden har på de av statskontoret tidigare anförda skälen icke ansett sig kunna tillstyrka någon särskild lönegradsplacering för ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid provårsläroverk men har icke haft något att erinra mot en höjning av det till dessa lärare nu utgående arvodet å 360 kronor till förslagsvis 504 kronor. Mot förslaget om höjda arvoden för handledning vid provårsläroverken i allmänhet har lönenämnden icke haft något att erinra, dock att beloppet 450 kronor syntes böra fastställas till 456 kronor. Däremot har lönenämnden icke ansett sig kunna tillstyrka några speciella förmåner vid provårsläroverket i Umeå.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Denna anslagspost är nu uppförd med 12 500 000 kronor.

Ä m n e s l ä r a r e. Mot den av överstyrelsen motsedda ökningen av antalet klassavdelningar med 171 svarar enligt överstyrelsens beräkningar en ökning av de erforderliga undervisningstimmarna med så mycket som motsvarar 213 ämneslärare med full tjänstgöring. Därvid har den undervisning, som kan beräknas komma att fullgöras av rektorerna vid nyinrättade läroverk, frånräknats. Vid bifall till överstyrelsens förslag om inrättande av nya ordinarie ämneslärartjänster skulle behovet av icke-ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring, för närvarande 644, kunna antagas nedgå till 577. Överstyrelsen har därvid räknat med att som en följd av övergången till engelska som begynnelsespråk i realskolan undervisning i tyska och engelska av ungefär samma omfattning som för innevarande läsår kommer att bli erforderlig för elever i klass 4⁵, vilka på grund av kvarsittning eller eventuell överflyttning från klass 3⁴ icke erhållit tillräcklig föregående undervisning i dessa ämnen. Vidare har överstyrelsen räknat med enahanda minskning av undervisningsskyldigheten för lärarna vid nya elementarskolan i Stockholm, som medgivits för innevarande läsår, ävensom med en konfirmationsundervisning genom lärare av i huvudsak samma omfattning som nämnda läsår.

I detta sammanhang har överstyrelsen föreslagit anordnande försöksvis under nästa läsår av *hjälpundervisning för vissa elever* vid de allmänna läroverken. Överstyrelsen framhåller, att bland de uppslag, som 1946 års skolkommision i sitt betänkande framfört i syfte att bereda hjälp åt de lärjungar som av någon anledning icke kommit till rätta på vald utbildningslinje eller på grund av sjukdom eller andra giltiga skäl fått allvar-

liga luckor i kunskapsinhämtandet, intar inrättandet av en s. k. fri klass en uppmärksammas ställning. Uppslaget, som visserligen siktade på klass 9 i den föreslagna enhetsskolan med denna klass' olika utbildningslinjer, hade givit överstyrelsen anledning överväga, huruvida icke i form av försöksverksamhet och inom ramen för nu gällande skolordning en motsvarande anordning borde åstadkommas. Främst borde beaktas, att många lärjungar — såväl i realskola som gymnasium — på grund av långvarig sjukdom eller av annan därmed jämförlig anledning icke utan kännbar ekonomisk uppoffring från målsmännens sida kunde återvinna sin ställning i kunskaps-hänseende bland kamraterna. För dylik ofrivillig eftersläpning skulle bot kunna rådås, därest lärarkraft ställdes till överstyrelsens förfogande att fördelas mellan de skolor, som efter rektors framställning prövades ha behov därav. Överstyrelsen har i anslutning härtill hemställt, att för läsåret 1949/50 lärarkraft, svarande mot 10 tjänster med full tjänstgöring, måtte för angivna ändamål ställas till överstyrelsens förfogande. Kostnaderna här- för kunde uppskattas till omkring 100 000 kronor.

Under icke-ordinarieposten har för innevarande budgetår anvisats ett be- lopp av 4 200 kronor för *föreläsningar i sexuella frågor* för lärjungar i det differentierade gymnasiet. Föreläsare är i regel skolläkare eller lärare i biologi med hälsolära. Överstyrelsen har nu — liksom i anslagsäskandena för innevarande budgetår — ifrågasatt ett genomförande av de förslag, som 1943 års sexualundervisningssakkunniga i sitt betänkande rörande sexual- undervisningen i högre skolor (SOU 1946: 55) framlagt, vilket skulle inne- bära att föreläsningar av detta slag skulle anordnas för lärjungarna på högre stadiet vid samtliga högre allmänna läroverk samt att viss sexualundervis- ning skulle meddelas även på mellanstadiet, nämligen i de fall då ämnet biologi icke förekommer på schemat för högsta klassen (inbyggda tekniska eller merkantila linjer) eller biologiläraren icke lämpligen kan handha undervisningen. Det sammanlagda medelsbehovet för denna utvidgade sexualundervisning har överstyrelsen beräknat till 16 000 kronor.

För närvarande stå 2 500 kronor till överstyrelsens förfogande att utgå som särskilda *ersättningar till lärare*, vilka utfört mera omfattande arbeten för planläggning och inredning av institutioner, ordnande av samlingar och liknande arbeten. Medelsbehovet för detta ändamål har av överstyrelsen för nästa budgetår beräknats till 3 500 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1948 må under innevarande bud- getår vid de allmänna läroverken finnas 475 extra ordinarie adjunkter i Ce 24, 58 extra ordinarie ämneslärarinnor i Ce 22 och 1 extra ordinarie övningsskollärare i Ce 22. I fråga om adjunkter i Ce 24 och övningsskol- lärare föreslår överstyrelsen ingen ändring för nästa budgetår men räknar med hänsyn till den starka omsättningen inom förstnämnda grupp, att i medeltal 40 adjunktstjänster skola stå vakanta. De extra ordinarie ämnes- lärarinnornas antal skulle enligt överstyrelsens beräkningar ökas med 5 i

samband med förstatligandet av kommunala mellanskolor. I detta sammanhang må vidare nämnas, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 den, som i egenskap av extra lärare i läroämnen eller extra övningskollärare innehaft anställning vid de allmänna läroverken under minst 532 dagar och därvid tjänstgjort minst 425 dagar, må kunna antagas till extra ordinarie lärare. Detta innebär beträffande adjunkterna en omplacering från Cg 21 till Ce 21.

Övningslärare. Av nedanstående sammanställning framgår dels omfattningen av undervisningen i övningsämnen innevarande budgetår, i den mån den bestrides av icke-ordinarie lärare, dels ock den ökning av denna undervisning, som av överstyrelsen beräknats för nästa budgetår. Därvid ha automatiska ökningarna i egentlig mening — en direkt följd av läroverksorganisationens utvidgning — och vissa andra ökningarna, som av överstyrelsen angivits som önskvärda, redovisats för sig.

Övningsämne	Antal veckotimmar			Summa 1949/50
	1948/49	beräknad ökning 1949/50		
		automatisk	annan	
Teckning och välskrivning	5 692	398	—	6 090
Musik	3 104	222	100	3 426
Gymnastik med lek och idrott . . .	6 262	448	159	6 869
Manlig slöjd	1 937	201	—	2 138
Kvinnlig slöjd	2 482	272	30	2 784
Hushållsgöromål	848	152	100	1 100

Beträffande den föreslagna ökningen, utöver den rent automatiska, av undervisningen i vissa ämnen inhämtas av överstyrelsens framställning i huvudsak följande.

Musik. Överstyrelsen erinrar, att överstyrelsen vid upprepade tillfällen sökt utverka anslag till den utvidgning av musikundervisningen, som förut-sattes i 1933 års undervisningsplan för detta ämne. För att täcka de av rektorerna innevarande år anmälda behoven skulle ytterligare 270 vecko-timmar behövt stå till förfogande. För att i någon mån kunna tillgodose rektorernas önskemål och för att stärka instrumentalmusikens ställning har överstyrelsen ånyo anhållit om höjning av musikanslaget med så mycket som svarar mot 100 veckotimmar.

Gymnastik. Överstyrelsen framhöll i sina petita för budgetåret 1947/48, att antalet gymnastiktimmar under de närmaste tre budgetåren borde ökas med 900 timmar utöver vad den rent automatiska ansvällningen av under-visningen kunde komma att kräva, varvid 500 timmar borde anvisas redan för budgetåret 1947/48 och ytterligare 200 timmar för ett vart av åren 1948/49 och 1949/50. Genom den föreslagna ökningen skulle möjliggöras ett avskaffande av de s. k. blandavdelningarna (avdelningar med både gossar och flickor) och en nedskärning av avdelningarnas storlek, vilket framhölls såsom särskilt angeläget i fråga om nybörjarundervisningen. En-

ligt propositionen 1947:151 förklarade sig departementschefen icke beredd att tillstyrka överstyrelsens förslag i dess helhet men ansåg en viss ökning av timantalet under alla omständigheter vara önskvärd samt förordade att medel anvisades för ytterligare 250 veckotimmar utöver den rent automatiska ökningen. Denna förstärkning avsåg i första hand ett avskaffande av de blandade gymnastikavdelningarna å högre åldersstadier än klass 1⁵. — I sina petita för innevarande budgetår föreslog överstyrelsen en ökning av gymnastikundervisningen med 246 veckotimmar utöver den rent automatiska, vilket förslag emellertid icke föranledde någon statsmakternas åtgärd. Överstyrelsen framhåller nu, att på grund härav rektorernas äskanden för innevarande läsår hade måst reduceras med cirka 300 veckotimmar. Överstyrelsen, som ansåge, att nuvarande ekonomiska situation tvingade till återhållsamhet även i förevarande hänseende, ansåge sig emellertid nödsakad att för avhjälpan av de största bristerna i fråga om gymnastikundervisningen göra framställning om en relativt ringa ökning av antalet veckotimmar. Detta avsåge läroverk, där förhållandena för närvarande vore sådana, att överstyrelsen icke längre ansåge dem kunna försvaras.

Överstyrelsen har i en tabell närmare angivit vid vilka läroverk en ökning av timantalet vore oundgängligen nödvändig. Därav framgår bland annat, att utöver den rent automatiska ökningen erfordras ytterligare 159 veckotimmar för gymnastikundervisningen, för vilket ändamål erforderliga medel föreslagits anvisade för budgetåret 1949/50.

I några fall gäller det läroverk med i och för sig orimligt stora gymnastikavdelningar — över 90 lärjungar i varje avdelning — medan i åtskilliga andra fall gymnastikavdelningarna äro alltför stora i förhållande till gymnastiklokalernas storlek, varigenom utrymmet per elev blir mindre än vad man annars anser sig böra räkna med, nämligen 4 m². Av den föreslagna ökningen med 159 timmar hänföra sig i runt tal 80 veckotimmar till läroverk, där förhållandena nu framtvinga så stora gymnastikavdelningar, att det individuella utrymmet blir mindre än 3 m², i vissa fall endast 1,5 m².

I detta sammanhang har överstyrelsen hemställt om bemyndigande — eventuellt efter riksdagens hörande — att i fråga om lärarbefattning i gymnastik med lek och idrott vid högre samläroverk eller samseminarium pröva och avgöra, huruvida befattningen skall förbehållas sökande av visst kön eller, alternativt, om enahanda bemyndigande, där mer än en ordinarie tjänst av ifrågavarande slag är inrättad vid dylik läroanstalt.

Hushållsgöromål. Från och med läsåret 1941/42 ha de manliga eleverna i klass 3⁴ vid kommunala mellanskolan i Göteborg (Burgårdens samrealskola) åtnjutit undervisning i hushållsgöromål. Läsåret 1949/50 blir denna klass förstatligad. Överstyrelsen har därvid ifrågasatt, huruvida ett förstatligande borde beröva gossarna nämnda i hög grad samhällsnyttiga förmån. Överstyrelsen har förordat, att ett antal timmar, högst 100, ställes till överstyrelsens disposition för frivillig undervisning i hushållsgöromål för gossar såväl i nyssnämnda läroverk som i andra, där intresse finnes för denna undervisning samt lokaler och lärarkraft stå till förfogande.

V a k t m ä s t a r p e r s o n a l e n. Beträffande överstyrelsens förslag härutinnan hänvisas till redogörelsen i samband med anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän.

S k o l s k ö t e r s k o r. Under erinran om överstyrelsens i det föregående redovisade förslag om överförande på ordinarie stat av de nio heltidsan-

ställda skolsköterskorna i Ce 12 framhåller överstyrelsen, att vid bifall härtill skulle ur icke-ordinarieposten endast behöva utgå statligt bidrag till två kommunalt anställda skolsköterskor i Ce 12, den ena vid Burgårdens samrealskola i Göteborg och den andra vid S:t Görans och Högalids samrealskolor i Stockholm. Kostnaden härför för statsverket beräknas till cirka 3 000 kronor.

Skolpsykologer och skolkuratorer. Genom beslut den 4 juni 1948 har Kungl. Maj:ts medgivit, att ur icke-ordinarieposten må till den vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen anställde skolkuratorn Sigvard Bruce enligt överstyrelsens närmare bestämmande under läsåret 1948/49 utgå ersättning med högst 800 kronor för månad räknat. Kostnaden härför under hela läsåret har beräknats till högst 7 200 kronor. Vidare har genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 juli 1948 medgivits, att för avlönande läsåret 1948/49 av en social kurator vid högre allmänna läroverket för gossar å Södermalm i Stockholm må ur samma anslagspost utgå 2 700 kronor. Sammanlagda kostnaden för dessa båda skolkuratorer är alltså ungefär 9 900 kronor.

Överstyrelsen föreslår att, utöver nämnda anslagsmedel, till överstyrelsens förfogande för nästa budgetår ställas ytterligare dels 3 240 kronor för beredande av ersättning åt en på de båda förstnämnda läroverkens rektors-expeditioner tjänstgörande praktikant, dels ock 20 000 kronor att användas för arvoden till skolpsykologer och kuratorer även vid andra än förutnämnda läroverk eller till vikarier för lärare, som för bestridande av dylik befattning erhöle nedsättning i undervisningsskyldigheten.

Anslagsberäkning. Enligt överstyrelsens beräkning skulle medelsbehovet under icke-ordinarieposten för nästa budgetår utgöra:

för avlöningar åt icke-ordinarie ämneslärare i teoretiska och praktiska läroämnen	kronor	9 281 000
därutöver vid förhöjd lönegradsplacering för extra ordinarie adjunkter vid provårsläroverk	»	40 000
därutöver vid genomförande av reglerad befordringsgång enligt 1944 års personalutrednings förslag	»	200 000
därutöver för hjälpundervisning åt viss kategori av elever (motsvarande 10 fulla tjänster)	»	100 000
för sexualundervisning för läroverksungdom	»	16 000
för institutionsarbeten av större omfattning	»	3 500
för examinationer efter läsårets slut	»	500
för avlöningar åt icke-ordinarie övningslärare	»	2 550 000
därutöver vid viss utvidgning av musikundervisningen	»	10 000
därutöver vid viss utvidgning av gymnastikundervisningen	»	29 000
därutöver vid viss utvidgning av undervisningen i kvinnlig slöjd	»	4 000
därutöver vid viss utvidgning av undervisningen i hushållsgöromål	»	18 000

för avlöningar år skolsköterskor	kronor	3 000
för avlöningar åt två skolkuratorer	»	9 900
för anställande av skolpsykologer och kuratorer	»	20 000
för avlöning åt e. o. vaktmästare och deras vikarier	»	439 000
		<hr/>
Summa kronor		12 723 900.

Departementschefen.

Ordinarieposten. Vid den föreslagna samrealskolan i Blackeberg bör inrättas en rektorstjänst i lönegraden Cb 9. Vidare bör vid den kommunala mellanskola, vars förstatligande är avsett att påbörjas nästa år, inrättas en rektorstjänst med lönegradsplacering enligt av 1944 års riksdag fastställda principer.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att sammanlagt 10 nya lektorstjänster skola inrättas samt att en vakant lektorstjänst vid statens normalskola skall återbesättas. Jag anser mig böra tillstyrka överstyrelsens förslag.

Beträffande överstyrelsens förslag om nya adjunkts- och ämneslärarinnetjänster tillstyrker jag, att 20 adjunktstjänster inrättas vid läroverk under uppbyggnad eller omorganisation i andra fall än då fråga är om förstatligade kommunala mellanskolor. Jag har därvid i motsats till överstyrelsen räknat med blott en ny adjunktstjänst vid vardera läroverket i Haparanda och Sollefteå. I likhet med överstyrelsen räknar jag vidare med, att 101 adjunkts- och 10 ämneslärarinnetjänster komma att inrättas på grund av det fortgående förstatligandet av kommunala mellanskolor. Av sistnämnda adjunktstjänster avses en för den kommunala mellanskola, vars förstatligande beräknas komma att påbörjas nästa år. I enlighet med tillämpade principer torde denna tjänst böra avses för rektor vid den nya samrealskolan och tills vidare icke återbesättas. Då slutligt förslag ännu ej föreligger beträffande nämnda förstatligande, torde den nya rektorstjänsten och adjunktstjänsten vid skolan tillvidare ej böra uppföras på personalförteckningen. Därest någon av de tillstyrkta nya adjunktstjänsterna skulle tillsättas med icke-adjunktskompetent lärare torde denne i enlighet med hittills tillämpad praxis — jämför riksdagens skrivelse 1937: 469, s. 21 — böra placeras i 25 lönegraden.

Vidkommande därefter överstyrelsens förslag om inrättande av ytterligare 140 nya adjunktstjänster för att vinna en gynnsammare proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare vill jag framhålla, att det redan på grund av den fortgående kraftiga ansvällningen av läroverken synes erforderligt att inrätta ett icke ringa antal ordinarie tjänster utöver de förut av organisatoriska skäl föreslagna, för att icke balansen mellan ordinarie och icke-ordinarie ämneslärare skall försämrats. Därutöver vill jag som min uppfattning uttala, att ett av de verksammaste medlen för att med nuvarande allvarliga lärarbrist öka tillströmningen till lärarbanan torde

vara att inrätta tillräckligt antal ordinarie tjänster för att möjliggöra en snabbare befordran än vad som nu är fallet. Medelåldern för dem som erhålla ordinarie lärartjänst är alltså så hög som 39 år. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har jag ansett mig böra för nästa budgetår tillstyrka överstyrelsens förslag i denna del. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen besluta om placeringen av dessa tjänster.

Mot den av överstyrelsen beräknade överflyttningen av lärartjänster från vissa läroverk till andra har jag icke funnit anledning till erinran. Det synes mig dock i anslutning till vad statskontoret uttalat kunna ifrågasättas, om icke överflyttning borde kunna ske även av en tjänst från vardera samrealskolan i Alvesta och Ljusdal.

Jag tillstyrker vad överstyrelsen föreslagit rörande överflyttning av vissa ordinarie övningslärartjänster från under förstatligande varande kommunala mellanskolor till vederbörande samrealskolor.

Överstyrelsen har, liksom i anslagsäskandena för innevarande budgetår, förordat inrättande av ett betydande antal ordinarie och extra ordinarie vaktmästartjänster vid läroverken. Förslaget, som bygger på de principer, som varit vägledande vid 1939 års löne reglering för vaktmästarpersonalen, synes i och för sig icke böra föranleda till några väsentliga erinringar. Med hänsyn till rådande förhållanden nödgas jag dock alltså förorda viss återhållsamhet och anser mig nu endast såtillvida kunna biträda förslaget, att jag förordar inrättande av en tjänst i Ca 11 vid envar av Burgårdens samrealskola i Göteborg samt S:t Görans och Högalids samrealskolor i Stockholm, en tjänst i Ca 10 vid samrealskolan i Ånge, en i Ca 9 vid samrealskolan i Tierp samt en i Ce 9 vid envar av samrealskolorna i Gislaved, Rättvik, Undersåker och Svenljunga. Samtliga dessa skolor äro ombildade eller stå under ombildning från kommunala mellanskolor och ha ännu icke erhållit någon statsanställd vaktmästare.

Överstyrelsens förslag om ordinariesättning av de nio skolsköterskebefattningarna med heltidstjänstgöring i Ce 12 anser jag mig böra biträda. Jag har under hand inhämtat, att de nuvarande tjänsteinnehavarna innehaft sina befattningar ända sedan dessa inrättades år 1944. Jag vill framhålla, att det vid eventuellt ombyte av befattningshavare kan vara lämpligt att, innan konstitutorial meddelas, tjänsterna uppehållas på förordnande i den utsträckning, som kan befinnas erforderlig för att pröva vederbörandes lämplighet för tjänsten.

I personalförteckningen för de allmänna läroverken böra de ändringar vidtagas, som föranledas av vad jag i det föregående anfört. Därjämte böra å denna uppföras de av 1948 års riksdag i princip beslutade rektors-, adjunks- och ämneslärarinnetjänsterna vid de kommunala mellanskolor, som innevarande budgetår börjat förstatligas. Vidare må erinras om att Kungl. Maj:t genom beslut den 9 april 1948 medgivit, att rektors adjunks-

tjänst vid envar av de från och med budgetåret 1945/46 förstatligade kommunala mellanskolorna — sammanlagt 19 — finge återbesättas från och med den 1 juli 1948. Härav samt av beslut om ombildning av adjunkts-tjänst till ämneslärarinnetjänst eller av ämneslärarinnetjänst till adjunkts-tjänst betingade ändringar i personalförteckningen torde likaledes böra vidtagas. Därest ytterligare beslut om återbesättande av rektors adjunkts-tjänst vid förstatligade kommunala mellanskolor skulle komma att meddelas före personalförteckningens fastställande torde härav föranledda ändringar i denna ävenledes böra vidtagas.

Medelsbehovet under ordinarieposten beräknar jag till i runt tal 40 500 000 kronor.

Arvodestjänsten. Delposterna till arvoden åt kvinnliga sakkunniga, arvoden åt tillsynslärare, personliga tilläggsarvoden åt första lärarinnor, särskilda arvoden vid statens aftonskola samt arvode åt biträdande föreståndarinna torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra uppföras med respektive 500, 15 300, 600, 7 700 och 1 200 kronor. Delposten till personlig lönefyllnad åt vissa rektorer bör med hänsyn till vad jag förordat under avsnitt II i det föregående minskas med 7 000 kronor i förhållande till skolöverstyrelsens förslag och således uppföras med 1 000 kronor.

Beträffande delposten till arvoden åt skolläkare m. m. är jag icke heller i år beredd att tillstyrka vare sig en höjning av timarvodet för skolsköterskornas deltidstjänstgöring eller en minskning av omfattningen av de heltidstjänstgörande sköterskornas arbetsuppgifter. Posten torde därför, under hänsynstagande endast till automatiska utgiftsökningar, böra för nästa budgetår uppföras med 333 300 kronor, varav 238 000 kronor till arvoden åt skolläkare och 95 300 kronor till arvoden åt deltidstjänstgörande skolsköterskor, vilket innebär en ökning med 13 300 kronor.

Ehuru en viss höjning av bibliotekariearvodena i och för sig får anses motiverad, är jag dock icke beredd att för närvarande framlägga något förslag härom. Jag utgår därför vid medelsberäkningen från nuvarande grunder för dessa arvoden, dock med den ändringen, att för realskolor med minst 600 lärjungar bör införas en särskild arvodesgrupp, för vilken arvodet bör bestämmas till samma belopp som för den lägsta gruppen inom de högre allmänna läroverken eller 720 kronor. Till följd härav och för att möjliggöra automatiska utgiftsökningar torde delposten till arvoden åt bibliotekarier böra uppräknas med 8 000 kronor till 123 000 kronor.

Såsom jag i samband med anmälan i årets åttonde huvudtitel av frågan om folkskoleseminariernas anslagsbehov uttalat, har jag i nuvarande ekonomiska läge icke ansett mig böra för riksdagen framlägga något förslag i anledning av sakkunnigbetänkandet rörande organisationen av arbetet på rektorsexpeditionerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter. Delposten till arvoden åt sekreterare m. m. bör därför även för nästa budgetår beräknas enligt oförändrade grunder. Jag förordar för ändamålet en medels-

anvisning av 222 000 kronor, innebärande en ökning av automatisk natur med 5 000 kronor.

Beträffande folkskoleseminarierna har jag förklarat mig icke heller i år beredd att tillstyrka en eljest i och för sig välmotiverad förbättring av arvodena vid provårseminarierna. Under hänvisning härtill nödgas jag även för provårsläroverkens vidkommande avstå från att nu framlägga något förslag om förbättrade arvoden. Jag ifrågasätter därför ingen annan ändring beträffande delposten till särskilda arvoden vid provårsläroverk än att densamma med hänsyn till ökat antal lärare vid provårsläroverken bör höjas med i runt tal 2 800 kronor till 227 000 kronor.

Hela arvodesposten bör alltså uppföras med $(500 + 15\,300 + 600 + 7\,700 + 1\,200 + 1\,000 + 333\,300 + 123\,000 + 222\,000 + 227\,000 =)$ 931 600 kronor, innebärande en höjning med 23 000 kronor.

Icke-ordinarieposten. Genom beslut den 30 december 1948 har Kungl. Maj:t lämnat utan bifall en framställning av skolöverstyrelsen om anordnande under vårterminen 1949 av hjälpundervisning för vissa elever vid de allmänna läroverken. Jag anser mig icke heller kunna biträda det förslag till anordnande av dylik undervisning under läsåret 1949/50, som av överstyrelsen i förevarande sammanhang framlagts.

Jag är icke beredd att nu förorda någon utbyggnad av föreläsningssamheten i sexuella frågor i anslutning till 1943 års sexualundervisningssakkunnigas förslag. För ändamålet torde därför böra anvisas samma belopp som för innevarande budgetår eller 4 200 kronor.

Till särskilda ersättningar åt lärare för institutionsarbeten m. m. torde i enlighet med överstyrelsens beräkningar böra anvisas 3 500 kronor.

Då ställning ännu icke tagits till 1944 års personalutrednings förslag till reglerad befordringsgång för icke-ordinarie ämneslärare vid läroverken torde några särskilda medel för ändamålet icke behöva beräknas i detta sammanhang. Vad överstyrelsen anfört i fråga om det beräknade antalet extra ordinarie adjunkter och ämneslärarinnor under nästa läsår har icke givit mig anledning till erinran.

Jag har icke funnit något att erinra mot överstyrelsens beräkningar rörande omfattningen av undervisningen i övningsämnen nästa läsår, såvitt densamma bestämmes av rent automatiskt verkande förhållanden. Där emot nödgas jag intaga en restriktiv hållning till den ytterligare ökning av timantalet i vissa ämnen, som av överstyrelsen ifrågasatts. Beträffande musiken och den kvinnliga slöjden är jag sålunda icke beredd att förorda någon ökning utöver den rent automatiska. I fråga om gymnastiken har den av överstyrelsen nu framlagda utredningen ådagalagt, att förutsättningar för en någorlunda effektiv gymnastikundervisning på flera håll saknas, därest icke en viss ökning av timantalet kan komma till stånd. Då jag funnit förhållandena beträffande gymnastikundervisningen vid vissa läro-

verk vara sådana, att de icke längre böra fortbestå, har jag ansett mig böra såtillvida biträda överstyrelsens förslag, att jag förordar anvisande av medel för ytterligare 80 veckotimmars gymnastikundervisning utöver vad jag förut tillstyrkt.

För möjliggörande av fortsatt undervisning i hushållsgöromål för gossar i klass 3⁴ vid kommunala mellanskolan (Burgårdens samrealskola) i Göteborg även efter skolans förstatligande torde erforderligt timantal böra ställas till överstyrelsens disposition. Däremot kan jag icke tillstyrka, att dylik undervisning nu skulle kunna igångsättas även vid andra läroverk.

I anledning av överstyrelsens hemställan om bemyndigande att i fråga om lärarbefattning i gymnastik vid samläroverk eller samseminarium avgöra, huruvida befattningen skall förbehållas sökande av visst kön, i vart fall där mer än en ordinarie gymnastiklärartjänst är inrättad vid läroanstalten, vill jag framhålla, att gällande behörighetslagstiftning lägger hinder i vägen för ett dylikt generellt bemyndigande. Föreskrift i angivet hänseende torde därför böra liksom hittills meddelas av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall.

Vid de allmänna läroverken finnas för närvarande varken ordinarie eller extra ordinarie lärartjänster i manlig slöjd. Överstyrelsen har emellertid vid upprepade tillfällen under senare år hemställt om inrättande av extra ordinarie dylika tjänster i lönegraden Eo 15. I avvaktan på ikraftträdandet av den blivande löneregleringen för övningslärare ha dock dessa framställningar ej föranlett någon statsmakternas åtgärd. I skrivelse den 29 december 1948 har skolöverstyrelsen i anledning av en framställning från extra läraren i manlig slöjd vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm K. A. V. Forsberg hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen inhämta medgivande att Forsberg må, räknat från och med den 1 januari 1949, anställas som extra ordinarie lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken med placering i lönegraden Eo 15. Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Forsberg, som är född den 27 augusti 1888, läsåren 1920/39 varit anställd som timlärare och från och med läsåret 1939/40 som extra lärare i manlig slöjd vid nyssnämnda läroverk samt att han under hela denna tid, delvis genom fyllnadstjänstgöring vid annan skola, haft över 30 veckotimmars tjänstgöring. Överstyrelsen framhåller, att det vid de allmänna läroverken icke finnes någon annan slöjdlärare över 60 år med så långvarig och omfattande tjänstgöring som Forsberg, varför överstyrelsen ansett, att speciella åtgärder böra vidtagas för att bereda denne en tryggare ställning.

Det må erinras om att den lönereglering för övningslärare, som i princip beslutats av 1948 års riksdag men som ännu icke trätt i kraft och icke heller avses träda i kraft nästa budgetår, förutsätter, att extra ordinarie anställning automatiskt skall beredas lärare i övningsämnen efter viss före-

gående minimitjänstgöring och därest tjänstgöringen uppgår till minst 15 veckotimmar. Med tillämpning av dessa bestämmelser skulle Forsberg under alla förhållanden vid löne regleringens ikraftträdande komma att erhålla extra ordinarie anställning. Då tidpunkten härför emellertid ännu är oklar och med hänsyn till de speciella förhållanden, som i detta fall föreligga, har jag funnit skäligt, att Forsberg redan nu beredes den tryggare ställning i form av pensionsrätt och förbättrade sociala förmåner, som skulle medfölja en extra ordinarie anställning. Därest riksdagen ej framställer erinran däremot, torde därför Kungl. Maj:t få förordna, att Forsberg må, räknat från och med den 1 januari 1949, anställas som extra ordinarie lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken i lönegraden Eo 15.

Till överstyrelsens förslag om inrättande av nya extra ordinarie vaktmästartjänster har jag redan tagit ställning i samband med behandlingen av ordinarieposten.

Medel torde i enlighet med överstyrelsens förslag bära även för nästa budgetår beräknas för anställande av en skolkurator vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen samt av en social kurator vid högre allmänna läroverket för gossar å Södermalm. Jag vill vidare erinra att Kungl. Maj:t genom beslut den 14 januari 1949 ur förevarande anslagspost anvisat 1 800 kronor till ersättning under vårterminen 1949 åt en vid förstnämnda båda läroverks kursorsexpeditioner tjänstgörande praktikant. För nästa budgetår torde i runt tal 3 300 kronor bära beräknas för detta ändamål. I övrigt är jag icke beredd att nu förordna anvisande av ytterligare medel till utbyggnad av skolkurators- och skolpsykologverksamheten vid läroverken. Jag vill emellertid liksom förra året framhålla, att därest särskilda skäl skulle föreligga för att tillmötesgå framställning om anställande av skolkurator eller skolpsykolog vid ytterligare ett eller annat läroverk, Kungl. Maj:t torde få anvisa medel för ändamålet ur förevarande anslagspost.

Vad överstyrelsen i övrigt i förevarande sammanhang anført och föreslagit har icke föranlett annan erinran från min sida än att — med hänsyn till mitt ställningstagande till frågan om inrättande av ordinarie lärartjänster — den av icke-ordinarie ämneslärare bestridda undervisningen bör beräknas till ett timantal, motsvarande 579 lärare med full tjänstgöring.

Medelsbehovet under icke-ordinarieposten beräknar jag för nästa budgetår till *12 200 000 kronor*.

Rörligt tillägg. Denna anslagspost torde för nästa budgetår bära uppföras med oförändrat belopp, *6 400 000 kronor*.

Särskilda uppbördsmedel. I avlöningsstaten för de allmänna läroverken äro nu uppförda särskilda uppbördsmedel till ett belopp av *926 600 kronor*. Någon ändring av detta belopp ifrågasätter jag icke.

Sammanfattning. Vad jag i det föregående föreslagit innebär, att anslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar för nästa budgetår skulle uppföras med (40 500 000 + 931 600 + 12 200 000 + 6 400 000 — 926 600 =) 59 105 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 3 223 000 kronor.

IV. Hemställen.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att en ny 5-årig samrealskola skall successivt från och med budgetåret 1949/50 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, inrättas i Blackeberg i Stockholm under villkor att Stockholms stad åtager sig att dels tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal, dels ock bevilja ett engångsanslag av minst 20 000 kronor till bestridande av kostnader för anskaffande av undervisningsmateriel och bibliotek vid samrealskolan;

2. besluta, att den från och med läsåret 1948/49 nyinrättade 5-åriga realskollinjen vid realskolan för gossar i Malmö skall överflyttas till Johannes samrealskola i Malmö och därvid upplåtas även för flickor, vilken överflyttning skall tillgå så, att från och med läsåret 1949/50 en avdelning av klass 1⁵ och en av klass 2⁵ överflyttas till Johannes samrealskola och de följande läsåren successivt upprättas ytterligare en klass av linjen; skolande såsom villkor för organisationsändringen gälla, att Malmö stad för den ombildade samrealskolan tillhandahåller erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal;

3. besluta, att en 5-årig realskollinje skall upprättas vid samrealskolan i Lund och att samtidigt en av de 7-åriga linjerna vid kommunala flickskolan därstädes skall indragas, vilken organisationsändring skall ske successivt med en klass om året, börjande med 1⁵ respektive 1⁷ från och med läsåret 1949/50; skolande såsom

villkor för organisationsändringen gälla, att Lunds stad åtager sig att för den ombildade samrealskolan tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1949/50, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, vilka föranledas av vad jag i det föregående anført;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av fastställd personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1949/50, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämnesläraryrkebefattning vid allmänt läroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämnesläraryrkebefattning;

6. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	40 500 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a) Arvodenåtkvinnliga sakkunniga	kronor	500
b) Arvoden åt tillsynslärare	»	15 300
c) Personliga tilläggsarvoden åt första lärarinnor	»	600
d) Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	»	333 300
e) Arvoden åt bibliotekarier	»	123 000
f) Arvoden åt sekreterare m. m.	»	222 000

g) Särskilda arvo-			
den vid provårs-			
läroverk	kronor	227 000	
h) Särskilda arvo-			
den vid statens			
aftonskola	»	7 700	
i) Arvode åt biträ-			
dande förestån-			
darinna	»	1 200	
j) Personlig löne-			
fyllnad åt vissa			
rektorer	»	1 000 kronor	931 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie			
personal, förslagsvis	»	12 200 000	
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	6 400 000	
		Summa kronor	60 031 600

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stock-			
holms stad	kronor	15 000	
2. Av kommuner och			
lärare erlagda hyres-			
ersättningar och			
hyror	»	274 000	
3. Avkastning av do-			
nationer från kro-			
nan m. m.	»	37 600	
4. Av vaktmästare er-			
lagda hyror samt er-			
sättning för bränsle			
och lyse	»	120 000	
5. Bidrag ur läroverks			
ljus- och vedkassar			
till vaktmästarper-			
sonalens avlöning . .	»	480 000 kronor	926 600
		Nettoutgift kronor	59 105 000;

7. bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om de avvikelser från personalförteckningen och de överskridanden av maximerade poster i avlöningsstaten, som föranledas av ombildningen av kommunala mellanskolor till samskolor;

Kungl. Maj:ts proposition nr 55.

8. till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av . . 59 105 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Ekströmer.
